

120 DE ANI DE LA NAȘTEREA CONF. DR. BIOLOG. MARIA S. CELAN. II. – CORESPONDENȚA ȘTIINȚIFICĂ

Alexandru Ș. BOLOGA¹

bologa1813@yahoo.ro

ABSTRACT: Maria S. Celan is certainly the most remarkable Romanian marine algologist. 2018 means 120 years since her birth. State Doctorate at Sorbonne (France) in 1940/1941. Professional recommendation by Dr. Grigore Antipa and employment by Professor Ioan Borcea at the Marine Biological Station at Agigea (Constanța). 50 years of continuous didactic activity and dedicated scientific research to the Black Sea green, brown and red macroflora and plant associations. High reputation assigned by known European algologists. Member of various French and international scientific organizations.

KEYWORDS: Maria S. Celan, the Black Sea, macrophyto-benthos, cytology, taxonomy.

În 2018 se împlinesc 120 de ani de la nașterea reputei conferențiar universitar dr. Maria S. Celan (Fig. nr. 1). A activat și s-a afirmat prodigios în cadrul Universității „Alexandru I. Cuza” din Iași / Facultatea de Științe Naturale, la Institutul Pedagogic București, Universitatea „C.I.Parhon” / Facultatea de Științe Naturale, Institutul Pedagogic Constanța și Stațiunea Zoologică / Biologică Marină „Profesor Ioan Borcea” de la Agigea (intrată în componența Institutului Român de Cercetări Marine, ulterior Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare Marină „Grigore Antipa”, între 1970–1990). Este fără îndoială cel mai renumit algolog marin român până în prezent. Unele documente personale și parte din corespondența sa evocă trăsături ale personalității și devenirii profesionale. Ele aparțin istoriei științei românești [1, 2, 3, 4; 5; 6; 11].

Prima parte a lucrării, I, cuprinde unele documente personale inedite.

¹ Doctor în biologie, membru titular al Academiei Oamenilor de Știință din România, Secția Științe Biologice, președinte al Filialei CRIFST Constanța.

Partea secundă, II, prezintă ceea ce s-a păstrat din corespondența științifică românească (1935–1984), cu o anexă prezentând lista corespondenților străini (1932–1980); ambele evidențiază numeroase nume reprezentative din domeniul științelor biologice din perioada 1930–1980.

Informații și mărturisiri din corespondență

Fig. nr. 1 – Maria Celan (1898–1989)

După decesul regretabil al Mariei Celan survenit în 1989, am păstrat în arhiva proprie, cu deosebită grijă, documente personale și corespondența rămasă în urmă..

Din corespondență, mărturie în timp a devenirii și împlinirii personalității sale, reies crâmpie din preocupări, strădanii și eforturi susținute, însoțite de renunțări și suferințe, în spiritul autoperfecționării și dezvoltării cercetărilor de algologie bentală marină la litoralul românesc al Mării Negre, timp de cinci decenii.

Înscrisurile păstrate, privind exclusiv aspirații profesionale, dovedesc cu obstinație dorința de adevăr, corectitudine și dreptate.

Șpalturile lucrării *Notes sur la flore algologique du littoral roumain de la mer Noire, I. Sur les Cystoseira* poartă următoarea adnotare din 22.V.1935 (Fig. 2):

Cu rugămintea de a le înapoia la Academie!
Academia n'a primit I corectură.
semnătură indescifrabilă

Cu rugămintea de a le
înapoia foarte urgent la
Academia n'a primit
I corectură. -
22.11.1935. A. I. I. I.

NOTES SUR LA FLORE ALGOLOGIQUE DU
LITTORAL ROUMAIN DE LA MER NOIRE

PAR

MARIE CELAN

(Note présentée à l'Académie Roumaine par Mr. Gr. Antipa M. A. R. dans la séance
du 22 mars 1935).

I. SUR LES CYSTOSEIRA

Il existe, depuis longtemps déjà, d'assez nombreuses recherches sur la flore algologique du littoral russe ne la mer Noire. C'est la portion la mieux étudiée. Les travaux les plus importants sont ceux de Woronichin et ceux, plus anciens, de Sperk et de Reinhardt (5). Woronichin cite pour les Rhodophyceae 97 espèces avec 32 variétés; pour les Phaeophyceae 60 espèces et 11 variétés; pour les Chlorophyceae 47 espèces et 15 variétés. Depuis la révolution russe l'étude de la flore algologique a été reprise et nous trouvons des ouvrages intéressants sur la biologie et l'écologie des algues de la mer Noire (8).

Pour le littoral roumain le nombre d'espèces connues est très restreint. Ainsi Mr. Theodoresco (7) n'en cite qu'environ 18 et Mr. Woronichin 78 (12). Ce dernier a étudié les algues provenant de dragages faits le long de la côte roumaine par l'expédition de C. A. Zernof (1909-1910). Aucun botaniste ne faisait partie de l'expédition et ce ne fut que plus tard que Woronichin put étudier le matériel conservé. Il ne publia les résultats de ses recherches qu'en 1925. Or, j'ai constaté au cours de mes études sur la flore algologique du littoral roumain que le nombre d'espèces citées pour la mer Noire peut être considérablement augmenté. J'ai commencé mes recherches en 1930 durant les mois de juillet-août, quand j'ai été envoyée par la direction de l'Institut botanique de l'Université de Jassy à la station Zoologique d'Agigien; mais, je n'ai pu revenir plus ou moins régulièrement à la mer qu'en 1932 et 1933. Tout en complétant ma collection d'algues j'ai pu étudier sur place un matériel frais et faire d'intéressantes observations sur la morphologie, la biologie et l'écologie de certaines espèces. Le grand défaut de mes premières collections provient du fait que la majorité des algues ont été récoltées parmi les plantes flottantes, arrachées à leur substratum, ou parmi celles rejetées sur la plage. Mais algues ont été récoltées soit à Agigien soit dans les environs, dans la direction de Constantza ou de Carmen-Sylva.

En juillet 1933 j'ai visité la côte de Balçic ou j'ai pu faire, à l'aide des pêcheurs de moules, un dragage à 18 ou 20 mètres de profondeur. J'ai utilisé pour cela une de leurs grandes dragues, assez primitives. L'étude systématique de ce matériel algologique, récolté sur différents points du littoral roumain de la mer Noire, a été faite à l'Institut Botanique de Vienne, sous la direction de Mr. le prof. Schiffer. Je saisis l'occasion d'exprimer ici ma profonde reconnaissance à Mr. le professeur Schiffer, à la Direction de l'Institut Botanique et du Musée d'histoire naturelle de Vienne, où j'ai travaillé dans d'excellentes conditions et où j'ai pu consulter les riches bibliothèques et les herbiers de ces institutions.

Mon attention a été attirée dès le début par certains exemplaires des Cystoseira de ma collection qui n'appartenaient apparemment à aucune des espèces déjà citées pour la mer Noire. En rentrant au pays, en septembre 1934, je me suis rendue de nouveau à la mer pour compléter les résultats obtenus par des observations sur du matériel frais. J'ai travaillé à l'Institut Océanographique de Constantza et, grâce à l'amabilité de Mr. le Dr. Popovici, biologiste du P.A.R.I.D., j'ai pu faire une excursion à Caliacra, où je suis restée quelque temps, puis à Balçic. J'ai trouvé un matériel riche et extrêmement intéressant de Cystoseira qui me permit cette fois-ci d'éclaircir la question des espèces habitant la mer Noire. Grâce à l'ouvrage de Mr. Sauvageau « À propos des Cystoseira de Banyuls et de Guéthary », j'ai pu surmonter les difficultés dues à la confusion et aux contradictions qui se trouvent dans le reste de la littérature sur les Cystoseira.

* J'avais cru, dit Mr. Sauvageau dans son introduction, que des plantes d'aussi grande taille et aussi communes se nommaient facilement avec précision et cependant je n'y parvenais pas; les échantillons conservés dans les herbiers dénonçaient fréquemment les méprises des collecteurs.*

Fig. nr. 2 – Prima pagină a șpaltului lucrării *Notes sur la flore algologique du littoral roumain de la mer Noire*

S-a păstrat și o carte poștală, francată cu 3,50 lei, a dr. Grigore Antipa² din 1.I.1936 (Fig. 3):

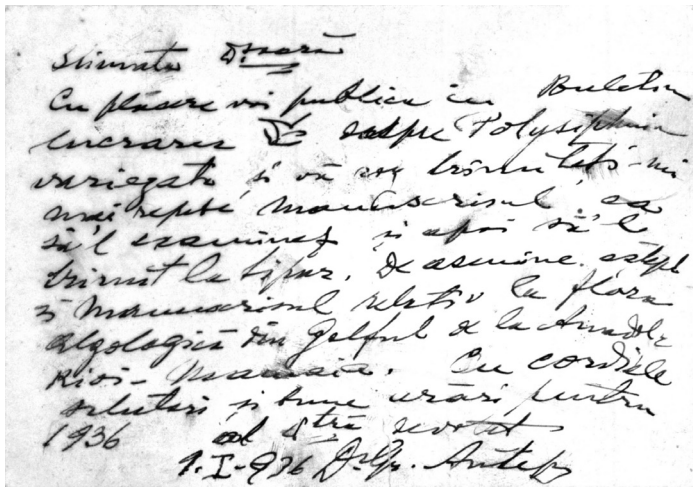

Fig. nr. 3 – Carte poștală transmisă domnișoarei Maria Celan de către dr. Grigore Antipa la 1 ianuarie 1936

Stimată Dșoară,

Cu plăcere voi publica în Buletin lucrarea Dv. despre *Polysiphonia variegata* și vă rog trimiteți-mi mai repede manuscrisul ca să-l examinez și apoi să-l trimit la tipar. De asemenea aștept și manuscrisul relativ la flora algologică din Golful de la Anadolkiöi – Mamaia. Cu cordiale salutări și bune urări pentru 1936.

Al Dtră devotat

Dr. Gr. Antipa

Aurelian Vlădescu îi scrie pentru un împrumut de carte și schimb reciproc de articole științifice:

² Grigore Antipa (1867–1944), biolog darwinist, zoolog, ihtiolog, ecolog, oceanolog și muzeograf român, doctor, profesor, membru titular al Academiei Române, explorator al Mării Negre, precursor al hidrobiologiei, ihtiologiei și oceanografiei românești, creator al Institutului Bio-oceanografic din Constanța (1932) și al Stațiunii de Biologie Marină de la Caliacra, director al Muzeului Național de Istorie Naturală din București (1892–1944). (Wikipedia)

București, 1 Octombrie 1936

Mult Stimată Domnișoară,

Am reînoit rugămintea Dumneavoastră pe lângă Dl Prof. Radian, care mi-a îngăduit să iau din Biblioteca Institutului cele trei volume (XII, XIII și XIV) din Tabulae Phycologicae ale lui Kützing și pe cari vi le expediez chiar astăzi, recomandat. Vi-ași fi recunoscător dacă mi le-ați înapoia, recomandat pe adresa mea.

Vă mulțumesc foarte mult pentru extrasele din importantele contribuțiuni algologice, pe cari le-am primit chiar acum; ele vor fi analizate, pe scurt în Bull. Soc.Bot.de France. Sper să vă trimit și eu ceva, în scurt timp.

Vă fac cele mai bune urări pentru ducerea la bun sfârșit a cercetărilor ce ați întreprins și vă rog să primiți, Mult Stimată Domnișoară, respectuoasele mele omagii.

Aurelian Vlădescu

P.S. Îmi iau îndrăzneala să vă rog să transmiteți bune amintiri și salutări colegiale, D-lui Răvăruf.

De la Facultatea de Științe, Laboratorul de Fiziologie vegetală (în Grădina Botanică), București, str. Cotroceni nr. 34, profesorul Emanoil C. Teodorescu ³ scrie la 1 februarie 1942:

Dșoară Celan,

Am să te necăjesc puțin, rugându-te să ai amabilitatea de a te duce la tipografia „Presa bună”, unde se tipăresc *Annales scientifiques* și să ceri o factură timbrată (3 exemplare) pentru suma de 6355 lei, primită de la mine. La această tipografie au rămas clișeele mele de la lucrarea mea de astă vară *Sur la nature biophysique Ia o trăsură, în comptul meu, și te rog frumos să te duci acasă la d. Căpitan Grigore Ianovici (tatăl profesorului Virgil Ianovici), str. Eremia Grigorescu No 25 (la Copou). Cred că mă vei erta că-ți dau asemenea misiuni extraștiințifice, dar sunt încredințat că le vei îndeplini „sans trop bougonner”.*

Treci pe la d. profesor Procopiu ⁴, căruia să-i transmiți salutările mele și să-l întrebi din partea mea (nu din partea d-tale), așa cam pe departe, mais en

³ Emanoil Constantin Teodorescu (1866–1949), botanist și fiziolog vegetal român, profesor, membru titular al Academiei Române (1949), Cuvânt introductiv (portret, biografie, bibliografie) de N. Sălăgeanu. (Wikipedia)

⁴ Ștefan Procopiu, fizician român, cunoscut pentru magnetonul Bohr-Procopiu,

glissant sans trop appuyer, de ce excelenta d-șoară Celan n'a fost confirmată încă în postul definitiv de șef de lucrări.

Vestea despre trecerea la pensie a profesorului Gulliermond mi-a produs o impresie extrtrem de penibilă, acela m'a profondément bouleversé et beaucoup énérvé. Ori și cine va fi succesorul său, nu va fi la nivelul maestrului. Și când mă gândesc că aceasta se întâmplă tocmai în timpul când dăduse un impuls atât de puternic cercetărilor cito-fiziologice; unde mai pui caracterul său inflexibil, care nu umblă cu „învârteli” oportuniste și nu se șfia d'appeler un chat, un chat et ... un tel un fripon. Aștept cu încredere și cu nerăbdare să văd aducerea la îndeplinire, „până în trei luni”, a proiectului ce a-i făcut cu dșoara Moruzi.

Fii sănătoasă!

Prof. E.C. Teodorescu

Tot de la București, în 8 iulie 1942, scria:

Dșoarelor Celan și Moruzi,

Am primit astăzi scrisoarea dvoastră și am rămas mulțumit de începutul cercetărilor; se spune că „începutul și sfârșitul sunt a filei două fețe, vede un capăt începutul, cine știe să le învețe”; eu nădăjduiesc, prin urmare, că și sfârșitul (mai ales acesta) va fi mulțumitor!

Se poate să vin și eu la Iași, pentru 2–3 zile, în a doua jumătate a lunii Iulie.

Rog pe dșoara Celan să întrebe pe d. profesor Octav Mayer dacă a găsit facturile privitoare la memoriul meu, care a fost tipărit în „Annales”, vol. ultim. O mai rog să întrebe pe d. prof. Ioan Botez când va ajunge la Iași și cam când va fi la Agigea, în decursul acestei vacanțe.

Sănătate multă!

Prof. E.C. Teodorescu

În 31 ianuarie 1946 mai scrie:

Domnișoară Celan,

Ț'am găsit verde Ianus cerut prin d. Profesor Mihăilescu; am mai adaos încă Dahlin, precum și violet de methyl; mai ales acesta din urmă este un excellent colorant pentru chondrion, după spusele d-rului Steopoe, șef de lucrări pentru istologie la laboratorul de fiziologie animală de aici. [București, n. aut.].

efectul Procopiu și fenomenul Procopiu, premiat cu Premiul de Stat românesc în 1964. (Wikipedia)

Sper că te-ai însănătoșat complet și că vei putea lupta cu folos cu împrejurările actuale; dar se cere răbdare multă. Nu-mi scrii nimic despre D-șoara Sturza.

La amândouă vă doresc sănătate multă.

Amical

Prof. Em. C. Teodorescu

EM. C. TEODORESCO, membre correspondant de l'Academie des Sciences de l'Institut de France, Professeur à l'Université de Bucarest, trimite d-șoarei M. Celan, din partea Drului Grigore Antipa, lucrarea acestuia despre Marea Neagră și o sfătuiește să răspundă autorului.

*Cu cele mai afectuoase sentimente,
Prof. E.C. Teodorescu*

Tot el mulțumește d-șoarei M. Celan și-i trimite urări de sănătate și de progres științific.

Un raport elocvent și extrem de laudativ aparținând lui M.A. Guilliermond, academician (membru al *Institut de France*), profesor la Sorbona, asupra lucrărilor D-rei M. Celan (Fig. 4), de aproape patru pagini A4 dactilografiate, a apărut în limba franceză, în revista *Natura*, vol. 32 / 1943, din care preluăm câteva mărturisiri, în traducerea românească a Mariei Celan:

Fig. nr. 4 – Maria Celan, la Paris / Franța, în 1940

Teza d-rei M. Celan Recherches cytologiques sur les Algues rouges a fost publicată în Revue de Cytologie et de Cytophysiologie [7, 8], a cărui Director sunt. Ea este desigur una din cele mai bune teze de botanică care au fost susținute la Sorbona în acești ultimi ani. (subl. aut.) Ea a avut ca obiect un număr destul de mare de alge, pe care D-ra Celan a fost obligată să le caute singură la diferite Laboratoare de biologie maritimă a Sorbonei sau Muzeului, la Mediterana la Villefranche și la Marea Mânecii, la Dinard și la Roscoff, ceea ce i-a complicat mult munca. Ea le-a studiat după aceea cu cea mai mare grijă și cu o conștiință admirabilă. Deși teza ei nu a fost făcută sub direcția mea, ci sub direcția elevului meu M. Mangenot (Fig. 5), eu m-am interesat și urmărit [în] deaproape cercetările D-rei Celan.

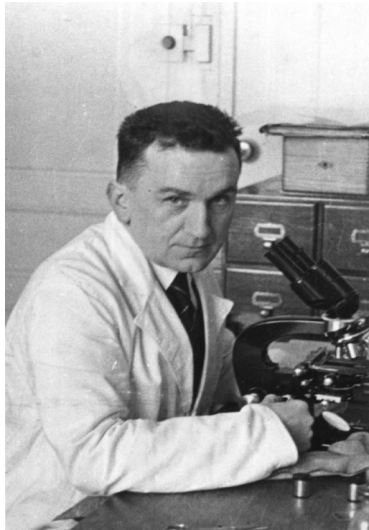

Fig. nr. 5 – Profesorul M.G. Mangenot, Paris (Franța)

Printre numeroasele rezultate care se degajă din lucrare, eu nu voi reține decât trei principale.

De cea mai mare importanță și cel mai original privește studiul plasmodesmelor, – mici deschideri din peretele celulelor la algele roșii, care au fost foarte divers considerate. Unii botaniști le-au asimilat cu punctuațiile membranei la celulele Phanerogamelor, considerate porțiuni subțiate ale membranei, care ar fi străbătute de mici canale prin care citoplasma poate comunica de la o celulă la alta. Alții le au privit ca adevărate deschideri ale membranei. Mangenot s-a

alăturat la această din urmă părere, dar a arătat pentru prima oară că în fiecare din aceste deschideri citoplasma celulelor vecine era în contact, fără să fuzioneze și prezentau la suprafa de contact o peliculă foarte netă, colorabilă prin hematoxylină ferică; acestor două pelicule care se confruntau în mijlocul orificiului intercelular el le-a dat denumirea de sinapse (de la cuvântul grec ce înseamnă a uni). Dar concepția lui Mangelot n-a fost admisă de Jungers, Miranda și Mühlendorf, care au reluat acest studiu după el.

Printr-o cercetare foarte meticuloasă și foarte precisă D-ra Celan a putut verifica rezultatele lui Mangelot și demonstra în mod indiscutabil prezența în fiecare plasmodesm[ă] a unei sinapse. În afară de aceasta ea a parvenit să facă cunoscută natura chimică și adevărata semnificație a sinapselor. Acestea nu aparțin de membrana scheletică și nu posedă nici unul din caracterele histochemice ale acestei membrane, ci aparțin citoplasmei însăși, nefiind decât o simplă diferențiere membranoasă. Într-adevăr D-ra Celan a demonstrat prin întrebuințarea unor anumiți reactivi: Sudan III, negru Sudan, albastru BZL, că sinapsele sunt de natură lipidică și cu ajutorul unor metode (metoda Smith-Dietrich și Romieu, reactivul Ciaccio) că lipidele care constituie sinapsele aparțin grupului lecitinelor. Aceste lipide a[le] sinapselor par să sufere unele transformări în cursul evoluției celulelor, deoarece albastrul de indophenol și metoda Feulgen-Verne revelează în unele momente apariția produselor de oxidare. Sinapsele se conservă și se colorează selectiv prin metodele mitocondriale, care fixează și colorează lecitinele, dar deși foarte alterate de fixatori obișnuiți, sinapsele nu sunt distruse complet, ceea ce dovedește că ele conțin de asemenea și proteide, în timp ce lecitinele sunt acelea care constituiesc elementul lor esențial.

... Ori lucrările D-rei Celan confirmă această ipoteză și deschid orizonturi noi pentru problema atât de importantă și complexă a permeabilității celulare. Prin aceasta ele depășesc cu mult cadrul Algologiei și chiar și a[1] botanicii. (subl. aut.) Este într-adevăr permis să se presupună că dispozitivele descrise de D-ra Celan la algele roșii, unde ele sunt vizibile din cauza dimensiunilor considerabile a[le] plasmodesmelor, care, în unele celule pot atinge până la 30 și chiar 100 micrometri, se găsesc în toate celulele vegetale, dar sunt mult mai greu de pus în evidență, din cauza micimei lor. ...

Nu voi face decât să menționez un al doilea rezultat al D-rei Celan referitor la nucleii algelor roșii, a[i] căror studiu a fost realizat în diferite tipuri de celule și în toate stadiile de evoluție a[le] lor, studiu realizat pentru întâia oară cu ajutorul reacției nucleale a lui Feulgen, (subl. aut.), specifică cromatinei. Prin această metodă ea a putut constata că nucleii celulelor axiale oferă

o remarcabilă tendință de hipertrofie deformantă cu acumulare de cromatină. Destinul nucleilor haploizi și diploizi a[i] aparatului placentar i-a arătat că nucleii trofici sufăr și ei o hipertrofie deformantă cu picnoză, apoi cu dispariția cromatinei picnotice; ...

În sfârșit un ultim rezultat interesant obținut de D-ra Celan privește structura și rolul fiziologic al celulelor axiale. (subl. aut.) Într-un studiu foarte îngrijit pe care l-a făcut acestor celule, D-ra Celan a putut stabili că ele prezintă largi plasmodesme cu sinapse foarte aparente; aceste celule sufăr în afară de aceasta o fragmentare a vacuolei lor în foarte numeroase mici vacuole, care iau o dispoziție particulară: unele globuloase se acumulează la peretele proximal al celulelor și altele filamentoase se orientează regulat după axul longitudinal în părțile mijlocii și distale. Acesta este fenomenul de segregare descris de H. de Vries în tentaculele plantelor carnivore cu polarizare a vacuolelor, indicând că aceste celule sunt traversate de un flux de substanțe solubile. ... D-ra Celan a tras așadar, concluzia, că celulele axiale a[le] algelor roșii sunt elemente de transport a[le] produselor servind la alimentarea celulei și jucând un rol analog cu acel al tuburilor ciuruite a[le] vegetalelor superioare.

Cred că am spus destul pentru a arăta importanța rezultatelor care se degajă din cercetările D-rei Celan, rezultate cu atât mai importante, repet, pentru că ele depășesc cu mult dimensiunile algologiei și prezintă o mare generalitate. D-ra Celan a întâmpinat foarte serioase dificultăți pentru a duce la bun sfârșit cercetările sale și are un mare merit de a fi reușit s-o facă.

Voi adăuga că D-ra Celan, reținută la Paris în contra voinței sale după ce a susținut teza, din cauza împrejurărilor rezultate din război, a profitat să facă un studiu sistematic a[le] algelor recoltate în Marea Neagră. Ea a făcut acest studiu în laboratorul de Cryptogamie al Muzeului condus de Dl. Allorge [și le-a publicat în Archives d'Algologie].

P.S. Rezultatele obținute de D-ra Celan asupra sinapselor mi-au părut suficient de interesante pentru a fi expuse în cartea mea: Introduction à l'étude de la Cytologie, Hermann éd., T. III, p. 53 și de asemeni în Précis de Biologie Végétale făcut în colaborare cu Dl. Mangenot, Masson éd., ediția a 2-a, p. 158.

Profesorul Em.C. Teodorescu continuă, de la Facultatea de Științe, Direcțiunea Laboratorului de Fiziologie vegetală, corespondența științifică începută cu ani în urmă (Fig. nr. 6):

București, 20 mai 1947

Domnișoară Celan,

Dr. Mârza mi-a adus manuscrisul d-tale privitor la sistematica Algelor [scris cu A datorită deprinderii limbii franceze] din M. Neagră. Este mult material și foarte interesant, dar păcat că este numai sistematic. În numeroasele memorii pe care le-ai consultat, se află de sigur de toate: anatomo-istologie, embriologie, ecologie, biologie generală (cum și unde trăiesc Algele la diverse adâncimi), planctonul, sistematică propriu-zisă, în fine utilizarea Algelor. Eu am avut în bibliotecă, ce mi-a fost distrusă prin bombardament, cartea L.V. Reinhardt, *Algologischeskja isledovania*, în care Algele erau tratate din variate puncte de vedere.

Mă mir că despre plancton nu spui nimic; iată un subiect foarte interesant, atât din punct de vedere pur științific, cât și din punct de vedere practic (nutrițiunea peștișorilor mici de tot). Mi-a rămas dintre numeroasele aparate ce le aveam la Cotroceni, un Plankton-netz, care ar putea servi întrucâtva; dar păcat că lipsesc pipetele metalice graduate, care au fost distruse în vremea bombardamentului.

Din notițele d-tale nu s-ar putea scoate ceva cu privință la plancton?

Zici că să te duci în URSS pentru 1–2 luni? Doar nu vei fi având vre-un miliard la Casa de Economie.

Te-am tot așteptat să vii înaintea de 1 Aprilie, pentru a fi în Aprilie și Mai la Agigea. Îți păstrasem chiar o mică sumă de bani. Dar după ce a venit valul de scumpete enormă, prin care trecem, văd că bine ai făcut că nu te-ai dus, căci ai fi fost expusă la mare lipsă în Stațiunea de la Agigea.

Aici bugetul Consiliului național de cercetări al Academiei încă nu s-a făcut. Dar nenorocirea cea mare este dublă: întâiu, nu cred ca guvernul să poată acorda Academiei o sumă de 10 ori mai mare de cât anul trecut (totul s'a scumpit de 10 ori) și în al doilea rând dacă se va acorda ceva-ceva, aceasta va fi la sfârșitul lui Iulie-începutul lui August. Eu însumi n'am acuma nici un ban ca fond de laborator și sunt dezolat că trebuie să aștept încă atâta timp.

Cu multă sănătate și cu cele mai amicale sentimente pentru d-șoara Sturdza și pentru d-ta.

Prof. Em.C. Teodorescu

București 20 Mai 1947.

Domnișoară Celan,

Dr. Mărpa mi-a adus manuscrisul d-tale privitor la sistematica Algeilor din M. Neagră. Este mult material și foarte interesant, dar păcat că este numai sistematic. În numeroasele memorii pe care le-ai consultat, se află de sigur de toate: anatomo-istologic, embriologie, ecologie, biologie generală (cum e: unde trăiesc Algele la diverse adâncimi), planctonul, sistematică propriu-zisă, în fine inteligența Algeilor. Eu am avut în bibliotecă, ce mi-a fost distrușă prin bombardament, cartea lui L.V. Reinhard, Algologischeskii isledovanie, în care Algele erau tratate din variate puncte de vedere.

Mă mir ^{cu} despre plancton me spui nimic; iată un subiect foarte interesant, atât din punct de vedere pur științific, cât și din punct de vedere practic (nutrițiunea pestisorilor mici de tot). Mi-a rămas dintre

Fig. nr. 6 – Scrisoare a profesorului Emanoil C. Teodorescu adresată Mariei Celan în 20 mai 1947

Am luat informații asupra modului cum ar putea să trăiască cineva la Moscova. Știri exacte mi le-a dat ambasadorul nostru de acolo d. prof. Iordan, care a venit în cursul lunii Mai la București. Afară de drum și celelalte cheltuieli, trebuie să aibă călătorul străin câte 2 milioane pe zi, bine înțeles dacă obțineți unele scutiri, de pildă o cartelă cu care să poată cumpăra mai eficient unele lucruri necesare de la prăvălii.

Precum vezi ie greu.

Am reușit să te introduc în „Consiliul național de cercetări” al Academiei, de sub conducerea mea. Nenorocirea este că bugetul se va alcătui abia în Iulie și va fi enorm de restrâns față de scumpetea actuală.

D-ra Maria Celan înaintează următoarea scrisoare unui adresant neprecizat în 14.IV. 1947:

Mult stimată Doamnă Profesoare,

Profitez de amabilitatea D-lui Dr Mârza ca să vă trimit manuscrisul lucrării pe care o cunoașteți căci a fost terminată și pusă la punct în Laboratorul Dumneavoastră.

Deci o grupare a materialului asupra Mării Negre a fost demult făcută de mine. Dumneavoastră îmi sugerați [cf. limbii franceze] o idee mai bună: gruparea după capitole cuprinzând datele anatomo-histologice, sistematice și ecologice. Sigur că ar fi minunat și cât se poate de nimerit. Dar unde să iau literatura? Toată literatura a fost consultată de mine la Paris. Ar trebui un voiaj pe 1–2 luni în U.R.S.S. pentru ca să pot pune mâna pe această literatură.

Eu mi-am făcut rezumate bine înțelese, am caete întregi pline cu notițe, dar nu e suficient.

Am putut lucra în liniște vacanța aceasta. Mai am puțin și scot ceva note – puneri la punct a [supra] observațiilor făcute astă toamnă.

D^{ra} Sturza și cu mine v'am urat din timp sărbători fericite și cu bine. Dacă cumva n'a ajuns încă urarea noastră vă rog să o primiți și acum, însoțită din partea noastră a amândurora cu cele mai distinse salutări.

Cu cel mai deosebit respect și adâncă recunoștință

Maria S. Celan

P.S. articolul prezent a fost trimis chiar în 1941 la Revue Algologique. N'am putut să-l văd publicat. Probabil însă că a apărut la timp. Prof. Allorge îmi scriese că îl publică numaidecât.

M.C.

Fără a data cartea sa de vizită, profesorul dr. C.I. Parhon ⁵, Președinte al Asociației pentru strângerea legăturilor cu Uniunea Sovietică Socialistă (ARLUS), scria, probabil în această perioadă (Fig. 7):

⁵ Constantin Ion Parhon (1874–1969), neuropsihiatru, endocrinolog și politician român, Președinte al Societății Medicilor și Naturaliștilor din Iași, director de

Fig. nr. 7 – Cartea de vizită a profesorului dr. Constantin I. Parhon privind acordarea de sprijin în vederea efectuării unei călătorii în U.R.S.S. (fără dată)

Dragă Magheru, te rog ascultă și dă tot sprijinul D^{rei} Celan care vroește să treacă în U.R.S.S. pentru a continua să lucreze citologie vegetală, cu ce a făcut la Paris.

Cu cele mai bune sentimente.

C.I. Parhon

Ită și scrisoarea dr. Vasile Mârza ⁶, din 30 octombrie 1949:

Dragă Marusia,

Am primit materialul relativ la gametul femel și notița „comparație între gametul femel la animale și vegetale”, ca și materialul anterior relativ la diferențierea sexuală la plante. I/ Acesta din urmă se opuse la generalități prea mari, cunoscute, dar avea o parte interesantă relativ la apariția sau neapariția formelor sexuate, a gametilor, și considerațiile de mediu în care are loc această apariție, ceea ce denotă că fenomenele de iarovizare⁷ au loc și la plantele inferioare sub imperiul factorilor mediului extern ca și la plantele superioare. Dar în acest material (partea privind apariția formelor sexuate) nu citezi nici un nume

spital, director de instituții medicale, doctor onorific al Universității Caroline din Praga, Cehoslovacia, profesor, membru titular al Academiei Române, Președinte al Prezidiului Marii Adunări Naționale (1947–1952). (Wikipedia)

⁶ Vasile Mârza (1902–1995), medic, histolog și biolog român, profesor, membru titular al Academiei Române (1948), ambasador la Bruxelles, Belgia (1947–1948), Ministrul Sănătății (1948–1952). (Wikipedia)

⁷ 1. Unul dintre stadiile de dezvoltare individuală a plantelor, care urmează imediat după germinație și care se desfășoară, în afară de alte condiții, la o temperatură specifică fiecărei plante. 2. Procedeu agrotehnic de tratare a semințelor plantelor de cultură înainte de însămânțare, care face ca plantele să răsară mai devreme, să se dezvolte mai repede și să dea recolte mai bogate. (Wikipedia)

de autor. Am dedus că sunt noțiuni prea cunoscute. Aș vrea să știu dacă nu greșesc. M'ar interesa totuși dacă mi-ai putea cita un număr de autori sovietici care au studiat condițiile de mediu necesare apariției formelor sexuate, cu indicațiile speciilor și condițiilor experimentale.

II/ Dar materialul cel mai interesant pentru mine este cel din ultimul pachet, cel relativ la gametul femel. Vorbești în acest material, de ovulul de *Gymnospermum*. De ex.: spui că citoplasma „densă conține o mare cantitate de substanțe hrănitoare” și că acest ovul este comparabil cu acel al animalelor. Mă interesează un lucru: când apar vacuolele cu conținut proteic, deutoplasmatice în aceste ovule? Înainte sau după fecundație? (La animale substanțele de rezervă în ovule se acumulează numai înainte de fecundație). Deci îmi trebuie date complementare asupra formării (aparității) materiilor hrănitoare din ovul, în raport cu fecundația. După câte îmi aduc eu aminte acest fenomen (acumularea substanțelor hrănitoare în ovulul gymnospermelor), are loc înainte și după fecundație. M'ar interesa mult dacă aș putea avea câteva date asupra acumulării (fazelor de acumulare) a substanțelor deutoplasmatice dela *Gymnosperme*, dacă ele sunt la început bogate în apă, iar când fructul este matur dacă suferă de deshidratarea care caracterizează grăunțele gramineelor.

Acest ovul s'ar asemena cu ovulul telolecit dela animale, care afară de deutoplasmă (gălbenuș=vitelus) mai posedă membrane hrănitoare (albuș) sau protectoare (coața oului de pasăre sau de reptile), numite membrane terțiare. Aș fi curios să știu dacă există membrane analoage la fructul de *Gymnosperme*, când apar și de ce tip sunt.

III/ În paralelă cu ovulul uriaș al *Gymnospermelor* este cazul oosferei de *Fucus*. În acest caz când se adună substanțele nutritive, chloroplaștii, înainte sau după fecundație? Ovulul acesta posedă membrane terțiare, hrănitoare sau protectoare? Care sunt fazele apariției substanțelor hrănitoare, chloroplastice? Există identitate între acumularea acestor substanțe hrănitoare la *Algele brune* și la *Gymnosperme*? Ovulul este probabil aruncat în apa unde este fecundat, așa încât nu are de suferit o perioadă de timp aspru, iarna, diseminația prin vânt, iarovizarea sub acțiunea variațiilor factorilor climaterici și nici deshidratarea finală.

IV/ Din figura privind arhegonul mușchilor, ar rezulta că aici ovulul cu rezervele lui se formează înainte de fecundație și că spermatozoizii pătrund prin canalul din gâtul arhegonului. Ce se întâmplă după aceia? După fecundație se acumulează mai departe produse nutritive, paralel cu evoluția părții din care se diferențiază viitoarea plantă (ca la *Phanerogame*)? Acest lucru este important

pentru comparația între vegetale și animale, în privința iarovizării și a succesiunii (sau inversiunii) fazelor ontogenetice.

V/ Mi-ai promis să traduci articolul care arată o părere critică între „creștere” și „dezvoltare”.

VI/ Te mai rog fi-i bună și indică autorii cu indicații bibliografice. Mi-ai trimis un material interesant. În susul paginei ai scris simplu: „după Cursanov”. Unde a publicat?, anul?, eventual pagina? În acest material se vorbește de mediu care favorizează sau inhibează apariția organelor sexuale (iarovizare, după mine). Dar nu se pronunță în nici un loc din pasajul citat termenul de „iarovizare”.

Mă opresc aici. Te rog extrage întrebările, clasează-le și răspunde-mi așa ca să pot să am și cele câteva inele care-mi lipsesc ca să pot face paralela între animale și plante. Poate n’ar strica dacă ar fi mai variate, căci ceea ce mi-ai dat privește Algele, Mușchii, Feriga (figura nu arată dacă zigotul are incluziuni, poți să deduci, iar textul nu spune dacă ele se formează numai înainte sau și după fecundație), Gymnosperme (fig. bună, clară), Angiosperme (figura prea generală; te-aș ruga să-mi indici ... cu structura ovulului și ovulului fecundat. Ce se petrece după fecundație este reprezentat într’o figură suficient de clară, în care mi-ai redat formarea plantulei și a albumenului).

Îți mulțumesc mult pentru grija care-mi porți. Este plăcut lucru să ai prieteni de nădejde și critica lor colegială, tovărășească, constructivă ca și colaborarea și schimbul de experiență.

Îți mulțumesc încă odată și aștept rapid răspunsurile căci sunt nerăbdător să dau formă nouă acestei părți care este esențială în lucrare și deschide perspective noi pentru mine și poate cine știe – și pentru alții.

Cu salutări tovărășești și cu toată prietenia
Dr Mârza V.

30.X.949

Iată și Referatul asupra lucrării Mariei Celan „Materiale pentru cunoașterea cercetărilor algologice din Marea Neagră” întocmit de profesorul Nicolae Sălăgeanu.⁸

Lucrarea pe care tov. M. Celan a refăcut-o în parte în cursul acestui an este o prezentare a tuturor cercetărilor algologice ce privesc Marea Neagră în

⁸ Nicolae Sălăgeanu (1907–1988), botanist român, profesor de fiziologia plantelor, membru titular al Academiei Române. (Wikipedia)

întregimea ei. Valoarea lucrării reese din faptul că ea conține expuneri scurte asupra lucrărilor publicate din domeniul algelor din Marea Neagră, astăzi greu accesibile sau chiar inaccesibile cercetătorilor noștri.

Materialul expus în lucrarea tov. Celan ușurează cercetătorului algolog munca sa, găsind o analiză succintă asupra conținutului cercetărilor publicate de aproape toți care au fost preocupați de fondul algologic al Mării Negre.

Valoarea mai rezidă în faptul că scoate în evidență problemele care au preocupat și au fost urmărite în trecut, precum și cele care se pun și se urmăresc în prezent. Lucrarea mai aduce totodată și propuneri privind orientarea cercetărilor algologice marine în R.P.R.

În forma ei refăcută lucrarea a fost împărțită în mai multe capitole, care corespund în prima parte perioadelor istorice în care s-au desfășurat cercetările algologice în Marea Neagră, iar a doua parte conține date privind cercetarea fitoplanctonului și asupra cercetărilor algologice privind Marea Neagră din alte țări decât Uniunea Sovietică.

Lucrarea tov. M. Celan „Materiale ...” este deosebit de importantă în momentul de față, când studiul Mării Negre, valorificarea bogățiilor sale piscicole și de altă natură, sunt o preocupare a forurilor superioare de conducere din R.P.R.

...

Prezentarea critică și ordonată a materialului face ca lucrarea tov. M. Celan să nu fie o simplă înșiruire de date, ci să aibă un caracter științific pronunțat, care scutește pe cel ce va folosi materialul cuprins în lucrarea de față de a mai recurge la bibliografia în original, care în mare parte nu-i va fi ușor accesibilă.¹

¹ Lucrarea a fost alcătuită pe materiale ce se găsesc la Paris în bibliotecă ca Biblioteca Muzeului de istorie naturală, Biblioteca Națională și alte biblioteci mari. În U.R.S.S. se găsesc foarte greu în urma distrugerilor din ultimul război.

În ce privește forma, ...

De mare folos pentru cercetători și pentru oricine va folosi pentru documentarea sa lucrarea tov. Celan, ar fi un indice general al întregului material algologic cuprins în manu-scris, în care să se facă distincție între speciile astăzi valabile și cele trecute în sinonimie. Aceasta se poate ușor face prin folosirea unor caractere de tipar deosebite. Ar fi totodată indicat ca indicele să cuprindă întregul material algologic cu indicarea paginilor unde se găsește citată respectiva algă la diferiți autori menționați în lucrare.

„Materiale ...”, lucrarea tov. M. Celan, prezentată Academiei R.P.R. pentru a fi publicată, este extrem de valoroasă, întrucât ne dă posibilitatea de a cunoaște

*aproape întregul material bibliografic care se referă la studiul algologic al Mării Negre în totalitatea sa și este cu atât mai important că vine în momentul când Academia R.P.R. a trecut în planul ei de lucru și studiul Mării Negre, la care lucrează un colectiv al Academiei. * Acest fapt ne face să opinăm pentru publicarea în întregime a lucrării tov. M. Celan pentru a fi la îndemâna cercetătorilor florei algologice a Mării Negre iar pe tov. Celan o recomandă această lucrare și altele efectuate asupra florei marine de la noi, de a participa în mod activ la studiul florei algologice a Mării Negre în cadrul Academiei R.P.R.*

Notă. Lucrarea prezentată la Academie cu referatul de mai sus a fost sus-trasă de cei ce au avut nevoie de ea. Cererea mea de a face parte din colectivul Academiei în urma unei campanii de intrigi și calomnii a fost respinsă, iar lucrarea n-a văzut lumina tiparului. Când am vizitat acel colectiv, care lucra la Constanța, Dl Băcescu a țipat în gura mare: „Când mai vine pe aici să-i rupeți picioarele.”

Lucrarea a putut fi făcută pentru că în bibliotecile ca acea a Muzeului de Istorie Naturală de la Paris, Biblioteca Națională de la Paris și altele am putut găsi tot materialul bibliografic necesar.

(M. Celan)

* Colectiv format de D-l Băcescu pentru a contracara colectivul stațiunii Agiea.

Și iată altă apreciere favorabilă asupra nivelului unor publicații științifice ale Mariei Celan:

Notes sur la flore algologique du littoral Roumain de la mer Noire este recomandată astfel: Lucrarea merită să fie publicată în Memoriile Sec. științifice. Cunosce pe D^{ra} Celan și am avut ocaziunea de a constata cu câtă seriozitate a lucrat bogatul material recoltat, folosindu-se de colecția și biblioteca Muzeului de istorie naturală din Viena. Râvna de cercetător a D^{rei} Celan e apreciată și peste graniță. Semnătură indescifrabilă, nedatat.

Academia Republicii Populare Române, Secțiunea de Științe Biologice, Agronomice, Geologice și Geografice transmite adresa nr. 2006 din București la 26 ianuarie 1955:

C ă t r e

Tov. MARIA CELAN

Institutul Pedagogic

Loco – Șoseaua Pandurilor

Alăturat vă trimitem lucrarea: „Materiale pentru cunoașterea cercetărilor algologice din Marea Neagră”, – împreună cu referatele în copie, cu rugămintea de a revedea în lumina referatelor și a ne-o restitui cât mai urgent posibil.–

SECRETARUL SECȚIUNII A II-A

Acad. Eugen Macovschi⁹

Tot de la Academia R.P.R., Secția Florei R.P.R., din Cluj, str. Republicii 42, parvine următoarea scrisoare a acad. E. I. Nyarady¹⁰:

Cluj, la 15 XII 1958

Mult stimată tovarășe Celan,

*Am primit exemplarele frumos preparate ale plantei *Crocus palasii* M.B. Pentru oboseala Dv. vă transmit cele mai sincere mulțumiri.*

*Odată cu mulțumirile mele țin să relev, că în persoana Dv. am cunoscut o colegă foarte animată pentru știință, a cărei promisiune și cuvânt este mai scump decât orice. Faptul, că ați binevoit să mă înștiințați telegrafic despre începutul înfloririi acestui *Crocus*, așa cum mi-ați promis, iar mai târziu că le-ați colectat, uscat și trimis nouă, face cea mai bună dovadă, pe lângă amabilitatea Dv., cât de mult atașament aveți pentru știință și cât de mult vă identificați cu interesele ei, fapte, pentru care nu găsesc cuvinte potrivite, pentru a-mi exprima mulțumirea și recunoștința.*

Vă exprim aceste mulțumiri și în numele Academiei R.P.R., deoarece materialul pe care mi l-ați trimis, a fost deosebit de prețios și util prelucrării științifice a acestei specii. Verificând desenul executat în trecut pentru Flora R.P.R., am și găsit o evidentă nepotrivire la stigmat, așa încât l-am redesenat pe baza exemplarelor Dv., să fie conform cu realitatea.

Regret că din motive de sănătate nu m-am putut duce eu personal acolo, dar încă nici acum nu m-am refăcut complet.

⁹ Eugen Macovschi (1906–1985), biochimist și biolog român, membru titular al Academiei de Științe din România (1942), membru titular (1948) al Academiei Române (1948), cu contribuții în domeniul chimiei organice și biochimiei. (Wikipedia)

¹⁰ Erasmus Julius Nyárady (1881–1966), botanist maghiar, născut în Transilvania, în orașul Nirașteu, cunoscut ca Ungheni, Mureș, membru titular al Academiei Române (1948), membru al comitetului de redacție a monumentalei *Flora Reipublicae Socialisticae România*, sub conducerea lui Traian Săvulescu, redactor șef, coordonator al volumelor VIII-XI, după decesul lui T. Săvulescu, cu conferirea Premiului de Stat al Republicii Populare Române. (Wikipedia)

*De asemenea, îmi pare rău, că litoralul atât de greu se poate ajunge de aici de la Cluj, căci probabil atât vegetația din primăvara timpurie, cât și cea de toamnă de pe nisipul de acolo, mai poate aduce surprize floristice, așa cum a fost și cazul cu acest *Crocus pallassii*.*

Sper, că în sezonul viitor de vegetație Vă voi putea mulțumi și personal [pentru] bunăvoința și oboselile Dv., Vă doresc sănătate bună și rezultate excelente în munca Dv. științifică.

*Cu deosebită stimă,
Acad. E. I. Nyarady*

Corespondența cu acest botanist renumit continuă:

Cluj, 9 ianuarie 1960

Mult stimat tovarășe Celan,

Am primit stimata Dv. [?] și mulțumesc pentru bunele urări de anul nou. Vă doresc și din partea mea un an nou mai fericit și frumoase succese în munca Dv. științifică valoroasă.

*Mă bucur că ați descoperit o nouă stațiune pentru *Crocus Pallasii*, însă V-ași ruga după posibilitate să precizați acest loc, și anume, în ce direcție se află față de litoral, ce punct geografic sau ce clădire mai importantă se găsește lângă această nouă stațiune. Eventual se poate recunoaște locul și numai după indicația „în cimitirul vechi tătăresc”?*

Cât despre mine, ...

Vă doresc multă sănătate și succes în muncă.

*Cu multă stimă
Acad. E. I. Nyarady*

Acad. E.I. Nyarady îi transmite adresa nr. 100/1960:

Cluj, 11 martie 1960

Tov. Maria Celan cercet. șt.

A g i g e a

Stațiunea experimentală

Mult stimat tovarășe Celan,

Astăzi am primit răspunsul Secției IV. de Biologie, pe care vi-l anexez în copie. Regret mult că problema Dv. n-a putut fi soluționată în mod favorabil.

În această situație nu rămâne decât să continuați prelucrarea valorosului material pe care l-ați adunat în trecut și să-l publicați prin Academie, la care vă doresc mult succes.

*Cu deosebită stimă,
Acad. E. I. Nyarady*

1 anexă.

Copie.

*Academia R.P.R.
Secția de biologie și științe agricole București, 8 III 1960
235/7215 Cal. Victoriei Nr. 125*

*Către
Tov. acad. Erasmus Nyarady
Str. Pasteur nr. 32
Cluj*

La adresa Dv. nr. 30/1960 prin care ne-ați făcut cunoscută situația cercetătoarei Maria Celan de la Stațiunea Agigea, vă comunicăm că luând legătura cu tov. prof. N. Sălăgeanu într-o ședință de birou a Secției noastre asupra posibilității pe care o are Centrul de cercetări biologice din București de a asigura condiții materiale pentru ca tov. M. Celan să-și termine lucrarea începută despre „Flora de pe litoralul românesc al Mării Negre”, am ajuns în urma discuțiilor la următoarele concluzii:

Academia R.P.R. nu are altă unitate în afară de Centrul de cercetări biologice București, care să fie interesată în apariția acestei lucrări.

Fondurile nescriptice pentru munca în acord se alocă foarte greu și nu satisfac necesarul unităților, așa că în această privință nu se poate lua vre-un angajament față de tov. Celan, cu atât mai mult cu cât foștii salariați ai Centrului de cercetări biologice București, recent pensionați, solicită același lucru.

Centrul de cercetări biologice poate însă să o sprijine pe tov. Celan Maria în cazul în care lucrarea d-sale este valoroasă să apară în Editura Academiei, iar autoarea să primească pentru aceasta, onorariul drept de autor.

În privința depozitării materialului cules de tov. M. Celan asupra florei litoralului, spațiul restrâns pe care îl deține momentan Centrul de cercetări biologice nu îngăduie acest lucru.

Președintele Secției

L.S. ss. Acad Ionescu Șișești¹¹

Tot academicianul E.I. Nyarady revine:

Cluj, la 15.II.1962

Mult stimate Tov. Celan,

Mă bucur, că am primit veste bună despre Dvs. și vă felicit, că ați primit acest nou post, pe care sigur că veți putea dezvolta frumos, pe baza cunoștințelor vaste ale Dvs.

Vă mulțumesc pentru Crocusuri ce mi-ați trimis! Bine ar fi dacă ocazional ași putea găsi și exemplare cu frunze dezvoltate și cu fructe.

Tânărul asistent al Dv. am fi putut găzdui în biroul nostru, el însă a mers la hotel.

Vă doresc multă sănătate și spor la muncă,

al Dv. devotat

E. I. Nyarady

P.S. 15.III.1962

Am așteptat pe tânărul băiat să mai vină la mine să vă predau această scrisoare, dar nu a mai venit și scrisoarea a zăcut pe masa mea până astăzi, când îi dau drumu, crezând că bine am adresat plicu.

Iar cu câteva zile înainte îi transmisese adresa nr. 103/1963:

Cluj, 11 martie 1963

Tov.

Maria Celan, cercet. Stațiunea Zoologică

Agigea-Constanța

Mult stimate tovarășe Celan,

Am primit scrisoarea Dv. din 6 martie crt. și Vă mulțumesc pentru datele comunicate.

În ce privește lucrările pe care doriți să le publicați din domeniul algologiei marine, Vă comunic că V-ași sta la dispoziție cu multă plăcere însă mie mi se

¹¹ Gheorghe Ionescu-Șișești (1885–1967), cea mai însemnată personalitate a agronomiei românești, membru al Academiei de Științe a României (1936), om de știință onorific al Republicii Socialiste România (1962). (Wikipedia)

repartizează pentru referare numai cele care tratează plantele cu flori. Deoarece orice lucrare trebuie să aibă un referat înainte de publicare, în cazul Dv. cred că ar fi bine dacă ați înainta lucrările D. nemijlocit Filialei Acad. R.P.R. Cluj Serv. Redacției, sugerând în adresa Dv. ideea să fie repartizată spre referare tov. Péterfi Ștefan, membru coresp., care deși este specialist în algele cu [de] ape dulci, dar totuși e mai apropiat de domeniul algelor marine. În acest fel sper că lucrările Dv. nu vor întâmpina dificultăți de publicare la Filiala Cluj, desigur în limitele spațiilor disponibile destul de limitate.

Cu deosebită stimă,
Acad. E. I. Nyarady

Academia R.P.R. – Filiala din Iași, Universitatea „Al.I. Cuza” din Iași și Comitetul de organizare al Sesiunii Științifice comemorative „Prof. Paul Bujor” transmit următoarea invitație cu nr. 7010 în 4 iunie 1963:

Tovarășei conf. Maria Celan
Stațiunea de cercetări marine – Agigea
Regiunea Dobrogea

Academia Republicii Populare Române și Universitatea „Al.I. Cuza” din Iași vor comemora [sărbători] în toamna acestui an 100 de ani de la nașterea regretatului Paul Bujor¹², fost membru titular al Academiei R.P.R. și profesor la Universitatea din Iași. Comemorarea [sic] se va face în cadrul sesiunii științifice anuale a Universității „Al.I. Cuza” în zilele de 26 și 27 octombrie 1963. Vor fi prezentate comunicări în legătură cu viața și opera acad. Paul Bujor.

Comitetul de organizare luând hotărârea să invite la festivități oameni de știință și profesori care lucrează în domeniul în care a lucrat profesorul Paul Bujor sau care l-au cunoscut îndeaproape și au avut prilejul să-i aprecieze activitatea, vă roagă să participați la sesiunea științifică printr-o comunicare.

În speranța că veți accepta invitația noastră, vă rugăm să ne comunicați, cât mai curând posibil, titlul comunicării pe care intenționați s-o prezentați în cadrul sesiunii.

Vă vom trimite la timp programul detaliat al desfășurării sesiunii științifice,
SECRETARUL COMITETULUI DE ORGANIZARE,

Prof. dr. Olga Necrasov
Membru corespondent al Acad. R.P.R.

¹² Paul Bujor (1862–1952), zoolog român, membru de onoare al Academiei de Științe din România (1935) și membru de onoare al Academiei Române.

Invitata răspunde (nedatat):

L'am cunoscut pe regretatul Profesor Paul Bujor, a[le] cărui cursuri le-am audiat ca studentă, ca profesor și ca om. De aceea am primit cu bucurie invitația ce ați binevoit a-mi trimite și consider ca o deosebită cinste această invitație de a participa la sesiunea științifică comemorativă [aniversară] cu comunicarea:

“Contribuții la cunoașterea Algelor roșii (Rhodophyceae) de pe litoralul românesc al mării Negre”.

Aceleași foruri organizatoare menționate mai sus răspund prin adresa nr. 9385 din 21.IX.1963:

*Tovarășei Prof. Maria Celan
Stația zoologică marină „Prof. Ion Borcea”
Agigea. Regiunea Dobrogea*

Comitetul de organizare vă mulțumește pentru acceptarea invitației noastre și vă anunță că lucrarea dumneavoastră a fost inclusă în programul sesiunii științifice „Prof. Paul Bujor”.

Vă rugăm să participați la sesiunea care va avea loc în zilele de 26 și 27 octombrie 1963.

*În curând veți primi comunicări suplimentare.
Secretarul Comitetului de organizare*

*Prof. dr. Olga Necrasov
Membru corespondent al Academiei R.P.R.*

Între timp cercetătoarea Maria Celan primise prin adresa Academiei Republicii Populare Române, Secția de biologie și științe agricole, înștiințarea nr. 178 din 13 iunie 1963:

*C ă t r e
Tov. MARIA CELAN
Stațiunea maritimă zoologică Agigea
Regiunea Dobrogea*

Vă facem cunoscut că lucrarea dv. „Contribuții la cunoașterea algelor

brune de pe țărmul românesc al Mării Negre” a fost avizată pentru publicare în „Revue de biologie”, în ședința secției noastre din 29 mai a.c.

Plenul secției a hotărât că pentru a putea fi publicată, este necesar ca lucrarea să fie redusă la maximum 25 de pagini (total).

În acest scop, vă restituim alăturat cele 3 exemplare ale lucrării dv., împreună cu cele 20 figuri anexate.

Vă rugăm să ne înapoiati lucrarea redusă în conformitate cu hotărârea secției.

De asemenea vă rugăm ca lucrarea să fie prezentată în condițiile cerute de Editură, adică dactilografiată la 2 rânduri (31 rânduri pe pagină).

Lista cu explicația figurilor trebuie completată cu textul la figura 12. Rezumatul trebuie să fie prezentat și în limba română.

Vă rugăm să specificați pe o notă anexă dacă lucrarea face parte sau nu din planul tematic al instituției în cadrul căreia funcționați.

SECRETARA COMITETULUI DE REDACȚIE,

*A. Șerbănescu
semnătură
ștampilă rotundă*

Tot Academia R.P.R., Institutul de Studii Româno-Sovietice de pe strada Gutenberg nr. 3 bis, raionul V.I. Lenin, București, Secția Științele naturii, transmite adresa nr. 4525, în 7 noiembrie 1963:

Stimată tov. Profesor,

Dat fiind vasta Dvs. activitate pe tărâm științific în domeniul algologiei ne permităm să apelăm pentru a vă solicita ajutorul în acest sens. Colectivul de biologie al secției științele naturii are sarcina să elaboreze un articol intitulat „Algele marine și rolul lor în alimentație”.

Pentru alcătuirea acestei lucrări este necesar să consultăm toate lucrările de specialitate, axate pe această temă, din literatura sovietică.

De aceea vă rugăm să binevoiți a ne indica titlurile lucrărilor sovietice cu această temă pe care le cunoașteți.

*Cu toată stima,
REDACTOR-ȘEF
Liviu Ștefănescu
semnătură
ștampilă rotundă*

Redacția revistelor de biologie-botanică (la Institutul de Biologie „Traian Săvulescu”, str. Lct. Lemnea 16, București), transmite scrisoarea nr. 509/5.V.1964:

Stimată Tov. Celan,

Referitor la lucrarea dv. „Notă asupra algelor brune de pe litoralul românesc al M. Negre” [9], am primit din partea Stațiunii Agigea adevărîța nr. 509/5.V.1964.

În vederea întocmirii formelor pentru plata drepturilor de autor mai aveam nevoie, pe lângă acest act, de următoarele 2 elemente: funcția și adresa dv.

În acest scop am telefonat ieri la Stațiune, de unde mi s-a comunicat că dv. nu sunteți încadrată în această instituție, fiind pensionară.

În cazul acesta, adevărîța trimisă, unde se specifică „tov. Dr. Maria Celan, care are loc de muncă în Stațiunea noastră ...”, nu este valabilă (de altfel îi lipsește și ștampila).

Trebuie să trimiteți o declarație semnată personal (fără ștampila instituției), din care să rezulte că sunteți pensionară și în care să menționați de asemenea dacă în perioada elaborării lucrării ați fost salariată Stațiunii. În caz afirmativ trebuie să trimiteți și o adevărîță oficială din partea Stațiunii (cu ștampilă), formulată în mod corespunzător. De ex.: „Adeverim prin prezenta că lucrarea „Notă asupra algelor brune (Phaeophyceae) de pe litoralul românesc al Mării Negre” de tov. Dr. Maria Celan, salariată a Stațiunii noastre în perioada ..., când a fost elaborată această lucrare, nu a figurat în planul tematic al Stațiunii. De asemenea tov. dr. Maria Celan nu a utilizat pentru elaborarea acestei lucrări mijloace materiale puse la dispoziție de instituția noastră.”

Pe lângă aceasta, vă rugăm să ne comunicați și funcția pe care ați deținut-o în cadrul Stațiunii. În ce privește adresa, ni s-a comunicat că primiți toată corespondența (inclusiv bani) la Stațiune.

Alăturat vă restituim adevărîța menționată mai sus. În cazul în care informarea pe care am primit-o este cumva inexactă și dv. mai sunteți totuși salariată Stațiunii, această adevărîță rămâne valabilă, numai că trebuie să i se pună o ștampilă (și repet, să ne comunicați funcția).

Vă rugăm să ne transmiteți actele necesare cu maximum de urgență (recomandat expres).

Cu stimă,
A. Șerbănescu

Stațiunea zoologică marină „Prof. Ioan Borcea” răspunde cu adresa nr. 509/5.V.1964:

Către,
ACADEMIA R.P.R.
SECȚIA DE BIOLOGIE ȘI ȘTIINȚE AGRICOLE
BUCUREȘTI

Prin prezenta adevărim că tovarășa Dr. Maria Celan, care are loc de muncă în Stațiunea noastră, nu figurează în planul tematic al Stațiunii cu „Notă asupra algelor brune (PHAEOPHYCEAE) de pe litoralul românesc al Mării Negre”.–

De asemenea certificăm că pentru efectuarea acestei lucrări nu s-a pus la dispoziția tovarășei Dr. Maria Celan, de către instituția noastră, nici un fel de mijloace materiale.–

DIRECTOR,
Suciu I. Hugo Ion
Semnătură

Din București începe o corespondență bogată cu profesorul Constantin Motăș¹³

București, 21 septembrie 1965

Stimată Domnișoară Celan,

A trecut atâta vreme de la plecarea noastră din Agigea, și cu Sălăgeanu încă n-am putut vorbi în chestiunea care vă interesează.

L'am căutat de mai multe ori la Grădina Botanică. Dar n-am avut norocul să-l văd.

După aceea am plecat într-o excursie organizată de Academie, în nordul Moldovei, care a ținut opt zile, de la 4 la 12 septembrie inclusiv.

Am văzut multe în cursul acestei excursii: mânăstirile din Bucovina: Voroneț, Sucevița, Vatra Moldoviței, Arbore, Umor, Pătrăuți Zamcea (mânăstirea românească), Putna. Am trecut de asemenea pe la Suceava, Rădăuți, Bacău, Roman, Iași, P. Neamț, Trg. Neamț, pe la Agapia, Văratice, Neamț, Secu.

¹³ Constantin Motăș (1891–1980), zoolog, biolog, ecolog și hidrobiolog român de renume internațional, membru titular al Academiei Române (1948), împreună cu S. Karaman și P.A. Chappuis a pus bazele freatobiologiei. (Wikipedia)

În sfârșit, am făcut o frumoasă excursie, ducând o biată viață de studenți, dormind pe unde apucam, pe la cămine de școli medii, de institute pedagogice, etc.

Dormeam cu toții grămadă prin câte o cameră mare, cu așternuturi ca vai de lume. Numai la Pângărați, am putut să rămânem într-o cameră ca lumea, eu și soția mea. Am avut parte și de baie cu apă caldă!

După această neuitată, dar foarte scurtă excursie, în care s-au perindat ca într-un film, cu cea mai mare iuțeală, pe dinaintea ochilor noștri atâtea localități, muzee, lucruri și oameni, cam oboșiți, ne-am întors totuși mulțumiți la București. Aici am intrat din nou în preocupările de toate zilele.

Acum aștept venirea în București, a unui prieten al meu dela Grenoble, Dr-ul Marcel Coutourier, pe care îl cunosc de 40 de ani.

El vine în țară să vâneze un urs și un cerb, numai să-i deie mâna să plătească, în dolari, taxele exorbitante cerute pentru asemenea vânat. Cu această ocazie va fi poate primit de Asociația Generală a vânătorilor și pescarilor din România, unde va ține două conferințe.

Venirea lui se apropie cu pași vertiginoși (începutul lui octombrie); însă toată Asociația de mai sus, adică toți membrii ei, sunt acum la a 2-a Consfătuire națională pentru Protecția Naturii, care se ține la Constanța, unde s-a dus și D^{na} Margareta Dumitrescu, de la Institutul de Speologie. Eu nu am primit nici o invitație, sau nu mi s-a dat, ceea ce este tot una, că m-ar fi interesat și pe mine protecția naturii și problemele ei. Acolo este Sălăgeanu.

Aștept atât venirea membrilor asociației înapoi la București, cât și a doctorului Coutourier.

Nu voi uita să-l rog pe Sălăgeanu în chestiunea ce vă preocupă.

Ne amintim cu mare plăcere de clipele atât de scurte petrecute împreună la Agigea și amândoi vă trimitem cele mai cordiale și amicale salutări.

*Ai matala
Ștefana și [semnătura] Cmotăș*

P.S. Vă trimit ca marcă poștală, două pisici frumoșele. Nu așa?

Mai târziu, același profesor C. Motăș îi scrie din nou:

București, 16.IV.1966

Mult stimată Domnișoară Celan,

Ne-a părut și nouă foarte rău, că nu am putut să mai stăm puțin de vorbă, și să mai punem țara la cale, așa cum se zice din bătrâni. Însă am fost legați de un program așa de strict punctual încât n-am avut ce face.

Nici scrumbiile albastre fripte, date de Doamna Ciufu cu atâta amabilitate nu le-am putut gusta. Le-am mâncat însă la Babadag, și ne-au prins bine.

În general excursia noastră prin Dobrogea a fost foarte plăcută și plină de învățăminte. Am văzut locuri frumoase, grâu, secară, orz și popușoi foarte prosperi, viile de la Niculițel, pădurea de la Babadag, lacul Babadag, munții Denistepe și munții Măcinului. Iar ploile nu ne-au supărat. Când ploua, ploua noaptea, ca să [a]stâmpere colbul.

Totul a mers bine, numai la București ne-a întâmpinat o ploaie torențială cu vânt, adevărat uragan.

Din scrisoarea matală se vede că te frământă multe îngrijorări și mai ales problema lui ...”Ducă-se pe pustii”. Împreună cu Băcescu, a fost la Congresul Internațional de Oceanologie de la Moscova la care a participat și Liza Băcescu ca interpretă de limba rusă.

Aseară prin telefon „ducă-se pe pustii” mi-a comunicat impresiile lui de la Congresul dela Moscova, și la întrebarea noastră: „când te salutăm ca director al Stațiunii zoologice de la Agigea?”, ne-a răspuns că nici nu-i trece prin minte astfel de idee. Că el va veni și vara aceasta la Eforie, la sora-lui și că ar fi bucuros să ne întâlnim acolo.

Iată dar că chestiunea aceasta s-a limpezit.

Noi nu știm ce candidați ar mai fi la postul de Director al stațiunii, însă nu credem să faci vreun demers încotrova ca să-ți asiguri o masă de lucru aiurea.

Trebuie să ai mata răbdare, și să aștepți în liniște desfășurarea evenimentelor. Că noi credem, sperăm din toată inima, că nu vei avea de întâmpinat greutăți.

Ai cheltuit atâția bani ca să faci locuibilă o parte din casa dărăpănată în care stai; deci ești legată de acest bârlog, ca să zicem așa, de mâțele care nu mai au nici ele a se teme de nimic și de celelalte orătănii nevinovate. De bine de rău ai și ce lucra. Prin urmare, noi zicem să nu faci nici un demers ca să pleci dela stațiune.

Cu cele mai devotate și afectuoase sentimente, salutări cordiale D^{nei} și D^{lui} Ciufu și întregului personal.

*Și matală
Ștefania și [semnătură] Cmotăș*

Hommage à la mémoire de René Jeannel (23 mars 1879–20 février 1965) Suivi de la liste complète de ses publications, de Constantin Motas, avec un portrait, îi este dedicat autograf Mariei Celan în 1967 (Fig. nr. 8).

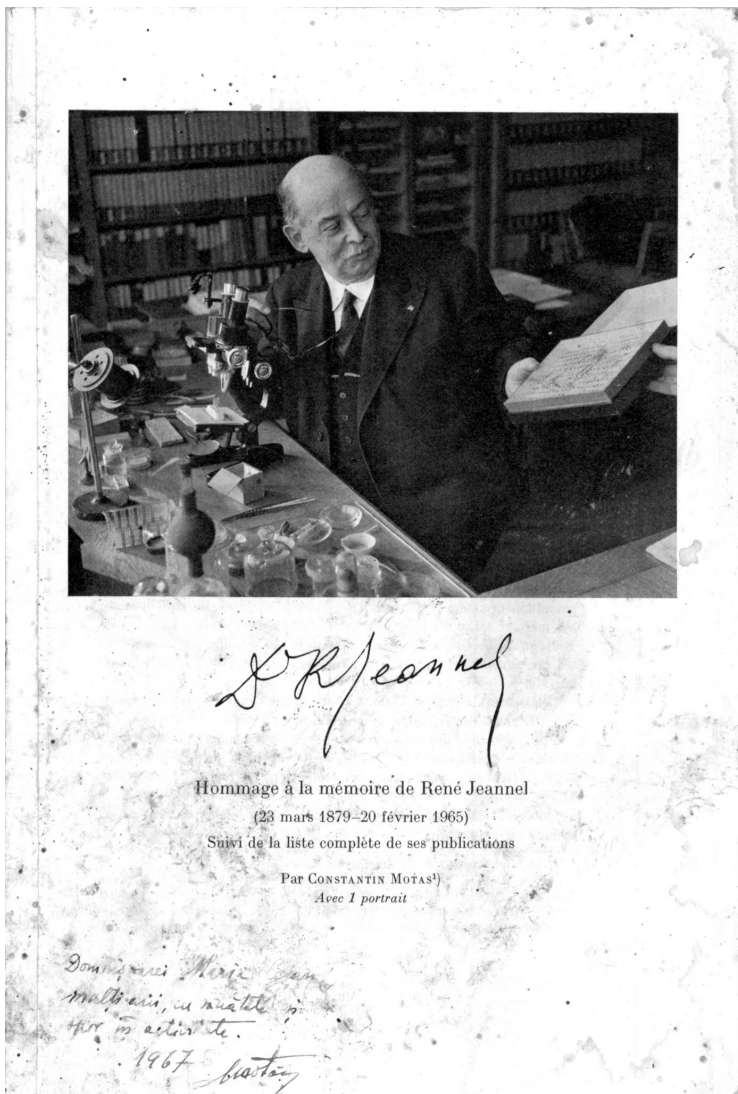

Fig. nr. 8 – Extras al unui articol științific al profesorului Constantin Motăș cu dedicație domnișoarei Maria Celan (1967)

De la Pângărați Maria Celan primește următoarea scrisoare dactilografată:

Mult stimată tovarășe profesoară Celan,

Trebuia ca în zilele acestea să vin în Dobrogea pentru continuarea cercetărilor asupra limicolelor. Din păcate ne având la dispoziție o mașină nu am putut pleca din Stațiune. De aceea vă rog foarte mult să-mi comunicați următoarele: sunteți de acord să conduceți un număr de studenți de la Iași în practica pe care o fac vara? Câți credeți că puteți să-i dirijați bine? Doriți să conduceți 1–2 proiecte de diplomă în specialitatea Dvs.? În acest sens am fost însărcinat de tov. Rector să discut cu Dvs. și să-i comunic rezultatul în cursul săptămânii viitoare. Accepțiunea Dvs. sunt convins că va atrage după sine și dorința Dvs. Tov. Rector ar fi dispus să discute cu Dvs. și direct, dacă ați putea trece pe la Iași. Cred că ar fi una din cele mai bune soluții, pentru că ați putea discuta și problema conducerii unor doctoranzi în specialitatea Dvs.¹⁴ Vă rog să-mi comunicați urgent ce hotărâre ați luat și acordul Dvs. în ceea ce privește practica studenților. Dacă doriți puteți scrie direct tov. Rector, însă sunt de părere că discuția directă cu tov. Rector ar fi cea mai nimerită și cea mai plină de rezultate. Problema este destul de urgentă și dacă va fi posibil din partea Dvs. de a o soluționa înainte de 1.X. [a.].c.

Această scrisoare vă rog s-o păstrați numai pentru Dvs.¹⁵

Cu deosebit respect și considerație

*al dumneavoastră
Dr. Victor Ciochia¹⁶
semnătură*

¹⁴ Maria Celan nu a avut doctoranzi.

¹⁵ De atunci au trecut 45 de ani.

¹⁶ Victor Ciochia (1932–2014), zoolog, entomolog, ornitolog român, doctor în biologie, a funcționat ca ornitolog la Stațiunea zoologică marină de la Agigea (1968–1970), profesor la Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu, membru al Academiei Oamenilor de Știință din România (1991–2014), al Academiei de Științe Agricole și Silvicultură „Gh. Ionescu – Șişești” (1991–2014), al Academiei de Științe din New York (1994–2014) și al altor societăți științifice românești și străine, conducător de doctorat la Universitatea București / Facultatea de biologie, a semnalat pentru prima dată în Fauna României, specia *Sylvia melanocephala* pe dunele din rezervația de la Agigea și pentru prima dată în Europa, iernarea speciei *Branta ruficollis* în România la Histria Sinoe, a realizat de asemenea pentru prima dată în România observații ornitologice din avion, estimând abundența diferitelor specii pe lacurile din Dobrogea și Delta (cf. prof. dr. emerit Ionel Andriescu, Facultatea de Biologie, Universitatea „Alexandru I. Cuza” Iași).

N.B. RĂSPUNDEȚI-MI URGENT!

Unul din exemplele numeroase privind laboriozitatea și meticulozitatea activității științifice și publicistice ale Mariei Celan este manuscrisul lucrării *Celula vegetală – Istoric și starea actuală a cytologiei vegetale după cercetările bazate pe tehnica nouă și făcute de la 1910 până la 1925*, primită, printre altele, din partea autoarei în 30 mai 1973 (Fig. 9), rămasă nepublicată.

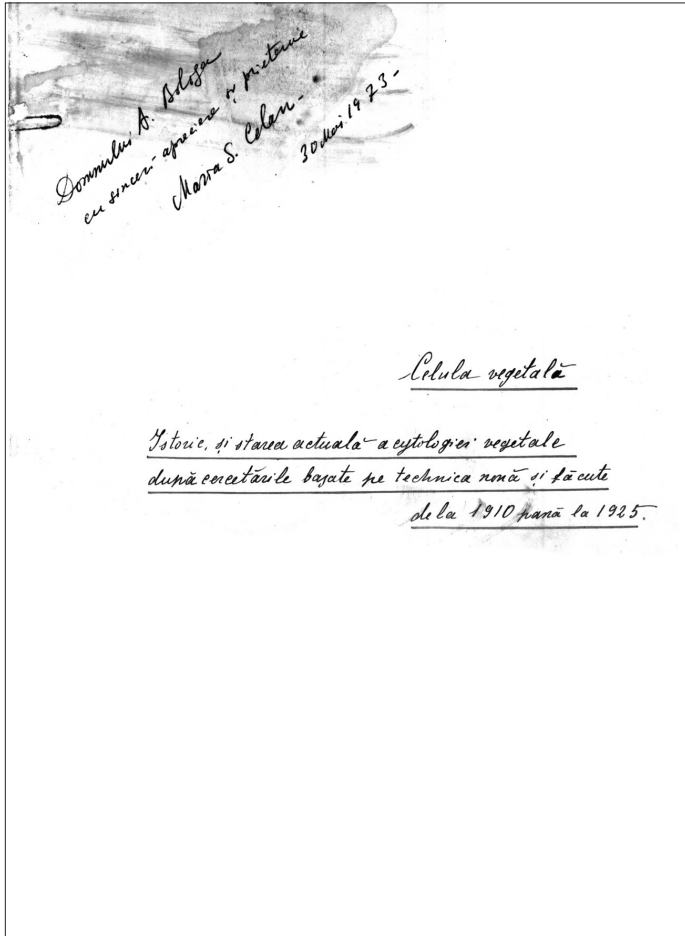

Fig. nr. 9 – Manuscrisul lucrării științifice *Celula vegetală*, de Maria Celan, cu dedicație domnului Alexandru Bologa (1973)

Va urma corespondența cu dr. Alexandru Ionescu¹⁷ (București) cu ocazia pregătirii pentru publicare și editării primului *Tratat de algologie* românesc, sub redacția acad. Ștefan Péterfi și dr. Alexandru Ionescu, la Editura Academiei R.S.R., în patru volume (1976, 1978, 1979, 1981). Colaborarea Mariei Celan cu cel din urmă, în această privință, inițiată sub cele mai bune auspicii, a eșuat din cauza probității științifice desăvârșite, întodeauna, a primei noastre specialiste în algologie marină. Fapt regretabil bineînțeles.

Mult stimată D-na Celan,

Am verificat clasificarea pe care ne-ați trimis-o și planul definitiv. Singura deosebire este următoarea: Dumneavoastră socotiți la Rhodophyta o singură clasă (Rhodophyceae) cu două subclase (Bangiopohycae și Floridophyceae). În clasificarea stabilită de dl prof. apar două clase Bangiopohycae și Floridophyceae ceea ce nu diferă substanțial de clasificarea Dv. În rest toate ordinele și familiile au rămas așa cum le-ați indicat. Cred de aceea că nefiind obiecții majore nimic nu vă împiedică să lucrați mai departe.

Vă dorim multă sănătate și mult spor la lucru.

*Al Dv.,
Al. Ionescu
semnătură*

București 22.III.1974

Stimată D-na Celan,

Am tot amânat să vă scriu gândind că voi avea – pe măsură ce timpul trece – posibilitatea de a vă da o știre fermă.

Sunt gata cu tot volumul I (aproape 900 de pagini) în afara părții prof. Peterfi (20–30 pagini). Am nevoie de aprobarea prof. Peterfi de a depune volumul la editură și ea întârzie să vină.

Sper, totuși, că în următoarele săptămâni d-l prof. Peterfi îmi va da libertatea de a depune volumul și atunci, imediat, voi veni la Agigea pentru a lua materialul Dv. care constituie volumul II.

Până atunci vă doresc multă sănătate și vă asigur de cele mai bune sentimente,

*Al Dv.,
Al. Ionescu*

¹⁷ Alexandru Ionescu (n. 1932), biolog român, specialist recunoscut pe plan internațional în algologie și fiziologia plantelor, ecologie și protecția mediului), cercetător științific principal, doctor în biologie, profesor. (Wikipedia)

Între timp am mai publicat 2 cărți. Aș fi încântat să știu că v-au ajuns în mână.

București, 8 XI 1974

Stimată D-na Celan,

Vă mulțumesc pentru scrisoare și vă asigur că îmi pare rău că o personalitate ca Dv. nu va participa la Conferința de la Leningrad.

Noi am depus în redacție primul volum al tratatului și voi scăpa de el în următoarele 2–3 luni, după care mă voi ocupa numai de volumul IV (al Dv.).

Aștept să primesc de la Dv. materialul-model (clasificarea pentru o familie sau un ordin, așa cum urmează să fie, definitiv) pentru a-l discuta cu dl. prof. Peterfi și a-l da ca model pentru toți colaboratorii noștri. Când voi avea acest model definitiv și aprobat de dl. profesor voi veni la Agigea pentru a stabili cu Dv toate amănunțele. Dacă toate merg bine poate reușim să depunem volumul în toamna aceasta.

Încă n-am primit lucrarea cu Enteromorpha; pe ce adresă ați trimis-o? Pe adresa revistei? Am să mă interesez chiar mâine.

Vă rog să-mi împrumutați pentru 2–3 zile publicațiile pe care le aveți de la prof. Feldman cu privire la reproducerea algelor pentru a le putea prinde la bibliografia capitolului de reproducere (în cadrul primului volum).

Pentru primul volum avem o prefață de la prof. Bourelly: nu doriți să luăm, pentru volumul Dv. o prefață de la prof. Feldman? Dacă sunteți de acord, vă rog să-mi trimiteți adresa Domniei Sale și eu îi voi scrie (și cu consimțământul d-lui prof. Peterfi) [nu a mai fost cazul].

Aștept deci:

1. Materialul-model (de clasificare)

2. Lucrarea lui Feldman

3. Adresa lui Feldman

4. Pe ce adresă ați trimis lucrarea cu Enteromorpha.

Am, de a semenea, rugămintea de a îndemna pe d-na Mihnea și pe Adrian Bavaro să-mi scrie sau să-mi telefoneze (35.36.24).

Dorindu-vă multă sănătate, rămân al Dv.,

*Al. Ionescu
semnătură*

București, 13.05.1975

Stimată d-na dr. Celan,

Am primit recomandata Dv și voi face toate modificările necesare.

Prin d-na Mihnea și dl Bologa am trimis propunerile mele de calendar pentru volumul nostru; sper că datele vă vor conveni deoarece ele au fost stabilite conform celor ce am discutat.

Aștept deci, la 20 februarie, Rhodophyta.

Vă doresc multă sănătate și mult spor la lucru. Zilele acestea voi scrie și d-lui prof. Peterfi stadiul în care vă găsiți; la editură am comunicat deja termenele și sper ca în 14 luni cartea să fie pe piață.

Cu cele mai bune urări, al Dv.

Al. Ionescu
semnătură

Fundulea, 14.01.1976

Pentru dl. Bologa adresa și telefonul prof. N. Sălăgeanu:

Str. General Coandă nr. 31 sect.1

Telefon 11.22.56

Stimată D-na Celan,

Am primit scrisoarea Dv din 18.02. 1976 și mă bucur că ați reușit să terminați cu mutatul și, de asemenea, că vă simțiți bine în noua locuință.

Aștept materialul promis și desenele (cărțile după care să le reproducem; am vorbit deja cu desenatoarele care ne așteaptă în jur de 10 martie).

Rămăsese că algele roșii de apă dulce să le introduc eu (materialul fiind deja gata dactilografiat); va trebui să facem acum un mixtaj [mixaj], dar – evident – este o problemă minoră.

Sper deci ca în cursul primei jumătăți a acestei luni să primesc materialul și să aștept în aprilie algele brune.

Dorindu-vă multă sănătate, rămân al Dv.,

Al. Ionescu
semnătură

29.02.1976

Stimată D-na Celan,

În legătură cu scrisoarea Dv doresc să vă fac următoarele precizări;

TRATATUL DE ALGOLOGIE apare sub redacția acad. St. Peterfi și a dr.

Al. Ionescu, în patru volume (redactorii se ocupă de publicarea volumelor cu tot ceea ce înseamnă aceasta, ei fac planul general al temelor de tratat, ei aleg colaboratorii etc., toate cu o foarte mare cheltuială de timp și de bani din propriul lor buzunar – cum ar fi, de pildă, cheltuielile mele făcute cu deplasarea la Constanța și Agigea, în ianuarie). În cadrul acestei colecții nimeni nu scrie numai el (când cineva scrie singur, ia legătura direct cu editura, nu se încadrează în planuri făcute de alții, nu se coordonează etc.).

Primul volum, care se ocupă cu partea generală (morfologie, fiziologie, genetică, întrebunțări etc) este sub tipar și va apare în luna iunie 1976.

Pentru volumul 4 (alge roșii și brune) noi suntem încântați să avem colaborator un specialist de talia Dv; pentru a pune cât mai curând cu putință cunoștințele Dv la îndemâna cititorilor am schimbat ordinea volumelor și am hotărât ca volumul 4 să devină 2 și să apară astfel în 1977 [hotărâre care a constituit motivul conflictului apropiat care a pus capăt, de altfel, colaborării].

În planul meu (provizoriu) pentru acest volum am socotit că veți avea o contribuție de 70–80% și că în el va figura – absolut separat – o parte (10 pag.) a lui M. Olteanu (o listă cu algele roșii și brune din România), o parte a lui [A.] Bavaru (10 pagini cu originea speciilor de alge din M. Neagră), o parte despre algele roșii dulcicole (Al. Ionescu) etc.

De aici expresia volumul nostru (adică al Dv., al prof. Peterfi, al meu și al celorlalți colaboratori); de aici „desenatoarea ne așteaptă” (desenatoare deo-camdată plătită de mine, căreia eu îi aranjez planșele, îi repartizez pagini etc.).

Noi am înțeles sacrificiul Dv de a vă consacra muncii de redactare și, de asemenea, scopul Dv – care este și al nostru – acela de a face ca [a]cei care v-au neîndreptățit să-și dea seama că au greșit, în fața operei Dv.

Prof. Peterfi și cu mine ținem la calitatea lucrării; de aceea am și apelat la Dv; noi ținem la numele Dv după cum sunt sigur, și Dv sunteți mândră de colaborarea noastră.

Menționarea cazului prof. Suster (pe care noi nu-l știm) este nedreaptă pentru noi cei care am făcut tot posibilul ca partea Dv să apară cât mai repede, în așa fel încât la publicarea volumului să fim toți împreună, sănătoși și bucuroși.

În ceea ce privește materialul Dv trebuie să fiți, de asemenea, SIGURĂ că tot ce scrieți va purta NUMAI semnătura Dv.

Afirmația mea (și nu amenințarea mea) că, dacă oricare din colaboratori nu-și respectă promisiunea de a da în termen materialul voi scrie eu, este în legătură cu onoarea noastră; am promis că voi preda acest volum în toamnă și eu mă țin de făgăduieli.

Cu aceste lămuriri socotesc că eventualele Dv griji se vor fi spulberat – știind că ceea ce scrieți va purta semnătura Dv – și că poșta îmi va aduce de la Dv – fără întârziere – materialul gata și lista de figuri (desenatoarea încă ne mai așteaptă).

În legătură cu materialul trimis doresc să vă spun că este nevoie să faceți o cheie de determinare pentru toate ordinele și familiile chiar dacă acestea nu vor fi descrise (putem, în acest cadru, să enumerăm, doar și genurile cuprinse).

De asemenea, partea generală este în bună măsură, o repetare a ceea ce s-a scris în primul volum și va trebui scurtată sau introdusă la descrierea ordinelor. Dar, desigur, aceste modificări le vom face după o discuție comună.

Așteptând materialul Dv., rămân ca și până acum același,

*Al. Ionescu
semnătură*

13.03.1976

Stimată d-na Celan,

V-am primit scrisoarea și-mi pare rău pentru ea. Doresc să vă spun că într-adevăr, am schimbat special ordinea volumelor pentru Dvoastră, că lucrul acesta nu este o poveste pentru copii de vârstă preșcolară. Oferta și planurile depuse acum 2 ani la Ed. Academiei scriu clar că volumul de alge roșii și brune va fi al patrulea iar prietenii mei știu, în afara acestor hârtii care se pot găsi oricând la Academie, înregistrate, că nu spun neadevăruri.

Dumneavoastră veți aprecia din răspunsurile mele (în care nu aduc niciodată acuzații neîntemeiate sau prezumții tendențioase) o parte din caracterul meu [Bologa, 2017, p. 186]. În ce privește pe dl prof. Peterfi, ca de altfel pe toți oamenii, trebuie puse în balanță calitățile și defectele; când calitățile precumpănesc înseamnă că avem de a face cu un om de valoare. Iar prof. Peterfi (îndiferent de ce cred eu personal despre dânsul) este unul din oamenii de cultură și de știință ai țării.

*Noi știm că Dvoastră ați fost neîndreptățită în repetate rânduri și cunoaștem valoarea Dv în algologie. De aceea, o spun din nou, am dorit și dorim să vă avem colaboratoare. Iar colaborarea Dv și închegarea unei cărți de valoare este cel mai bun răspuns pe care-l puteți da celor care v-au hulit o viață întregă. Altminteri, istoria va scrie ceea ce ei zic, fără ca forța unei opere de talia *Tratatului de Algologie* să vă sprijine și să-i facă pe ei de râs.*

Dr. Antonovici [fost medic la Sanatoriul T.B.C. osos „Victor Climescu” de la Agigea] este și prietenul meu. Vă rog să-l întrebați (dacă din contactul

direct pe care l-ați avut cu mine n-a reieșit tot ceea ce vreți să știți în legătură cu faptul dacă pe promisiunile și pe prietenia mea se poate conta).

Trebuie să știți însă că posibilitățile mele de a tipări un volum nu sunt nelimitate și că, în afara acestui cadru pe care vi l-am relatat (al Tratatului de algologie în 4 volume) nu pot face nimic.

Noi dorim în continuare ca Dv. să fiți colaboratoarea noastră și, în cadrul a ceea ce putem, vom căuta să venim în întâmpinarea dorințelor Dv, de asemenea, în măsura posibilului. Dacă, de pildă, problema algelor roșii de apă dulce ar fi un inconvenient, eu sunt gata să le las să le tratați Dv.

În orice caz însă, timpul ne presează și dacă doriți să colaborăm, vă așteptăm, fără întârziere, materialul. Dacă însă din păcate, veți hotărî să nu mai participați la elaborarea Tratatului, urmează ca de la 1 aprilie să rugăm pe altcineva pentru această muncă și să vă înapoiez prin poștă materialul Dv.

Eu aștept însă vești bune și plicul Dv cu materialul pentru determinatoare. Dorindu-vă sănătate, rămân al Dv.,

*Al. Ionescu
semnătură*

22.03.1976

Stimată D-nă Celan,

Am primit cu întârziere scrisoarea Dv. (din cauza unei deplasări pe care am făcut-o la Bacău).

Îmi pare rău că nu puteți colabora cu noi dar, desigur, lucru nu ne va împiedica ca în anul 1977 să publicăm determinantul de alge roșii și brune.

Vom avea, evident, unele dificultăți pentru că vom fi siliți să urmăm planul indicat de Dv. (tipărit deja în primul volum al Tratatului) în timp ce colaboratorii actuali ar fi dorit să-i aducă unele modificări; dar sperăm, totul va fi bine.

Vă trimitem alăturat materialul Dv. și vă dorim multă sănătate.

*Al Dv.,
Dr. Al. Ionescu
semnătură*

București, 08.04.1976

Iată ce scria autoarea reputată a florei marine pontice, din spațiul marin costier românesc, cu siguranță primului coeditor Ștefan Péterfi (neprecizat în adresarea scrisă), nemulțumită, tot în aprilie 1976:

Mult stimate tovarășe Academician,

La propunerea tov. Al. Ionescu, am primit să redactez Rhodophyceae-[e] le și Phaeophyceae-[e]le pentru tratatul de algologie ce urma să apară. Aceste două capitole erau programate pentru volumul 4.

Tov. Al. Ionescu, fără să mă prevină, a schiubat programarea și a trecut capitolele mele pentru volumul 2. În urma acestei schimbări D-sa a început să mă grăbească și să-mi pună termeni scurți pentru predarea părților din lucrare, amenințând, că dacă nu reușesc să respect termenii fixați, va trece sarcina luată de mine altor persoane. Deși lucrarea era în întregime scrisă necesita încă unele completări și revizuirii. Lipsa de dactilografe făcea să nu pot dispune decât de dactilografa stațiunii care nu putea să-mi dea decât 8–10 ore pe săptămână. Lucrarea însuma în totul cca 400 pagini dactilografiate plus textul explicațiilor la figuri care sunt foarte numeroase.

Motivarea pentru schimbarea programării de la volumul 4 la 2 era după tov. Al. Ionescu dorința sa de a pune cât mai curând cele scrise de mine la îndemâna cititorilor. Această schimbare era cât se poate de rău venită, deoarece prof. J. Feldmann, marele algolog francez și bun prieten personal al meu mă prevenise să nu dau drumul lucrării la tipar până când nu se vor pune la punct datele noi cu privire la studiul ciclurilor și a sistematicii algelor roșii și brune, ceea ce trebuia să se întâmple cam la un an. Mai mult, mi-a făcut propunerea amabilă de a revedea lucrarea înainte de a fi publicată. Îmi și trimisese unele materiale pe care le-am folosit la redactarea părții generale introductive. Toate aceste lucruri le-am comunicat la timp tov. Al. Ionescu.

Întrădeavă, chiar tratatele mai noi ca cel al lui Chadeffaud (1960) sau capitoul relativ la alge, scris de Feldmann pentru un tratat mai mic de Botanică (1963) sunt în multe privințe deja depășite. În ce mă privește, am lucrat, folosind un mare număr de materiale (extrase și teze) de unde am luat datele cele mai recente.

Primul conflict pe care l-am avut cu tov. Al. Ionescu s-a ivit în următoarele împrejurări: primind volumul lui Bourelly cu algele roșii de apă dulce, tov. Al. Ionescu i-a venit ideea să scrie el Rhodophyceae-le de apă dulce iar eu să accept să le introduc în manuscrisul meu. La obiecțiunea mea că textul referitor la aceste alge este deja redactat de mine, tov. Al. Ionescu mi-a propus un „mixtaj” (după expresia lui proprie), la care i-am răspuns că nu pot accepta o astfel de colaborare. ... Mai rău a fost că tov. Al. Ionescu a afirmat un lucru neadevărat și anume că rămăsese stabilit între noi că el va scrie Rhodophyceae-{e}le de apă dulce și că eu am acceptat să introduc textul elaborat de Domnia sa în lucrarea mea. Această întâmplare mi-a lăsat o impresie din cele mai penibile.

Un al doilea subiect de discuție l-a constituit faptul că Determinatorul – căci aceasta era forma de redactare care mi s-a impus, trebuia făcut până la gen. La ce poate servi oare un asemenea determinant? Practic, un cercetător care folosește un determinant are nevoie de determinarea unei specii. Un determinant până la gen este o lucrare neisprăvită. Căutând să înțeleg cum a ajuns tov. Al. Ionescu la o asemenea idee, m-am gândit că poate tov. Al. Ionescu ar fi dorit să aibă ceva în genul cărții lui Fott; aceasta este o bună lucrare, dar nu este un determinant; autorul dă o extrem de scurtă informare până la gen. Or, un determinant presupune în primul rând chei de determinare, de familii, genuri și specii; un determinant are cu totul altă structură decât lucrarea lui Fott sau decât tratatul lui Chadeffaud sau cea „Botanique”, operă colectivă pentru un manual studențesc. Și vă rog să mă credeți, este mult mai interesant, mai ușor și mai plăcut să faci o asemenea lucrare, decât un arid determinant, care în mod necesar ar fi trebuit să fie întregit cu descrierea speciilor cel puțin din Marea Neagră și un număr mic de specii – tip, anume mediteraneene și atlantice.

Tov. Al. Ionescu mă indispusese atât de mult prin neînțelegerea D-sale, încât renunșasem să mai predau materialul; apucasem totuși să trimit un pachet cu 50 de pagini dactilografiate (vreau să sper că nu va fi folosit de alți[i]!) însă corespondența noastră continuând, în ultima scrisoare a mea către tov. Al. Ionescu am făcut următoarea propunere:

Sunt hotărâtă să particip la Assemblée-Congrès a Comisiei de explorare științifică a Mediteranei [C.I.E.S.M.], care se va ține în octombrie la Split. Acolo voi putea să lucrez cu prof. Feldmann care mă va ajuta după cum a promis, ca lucrarea să fie ridicată la un nivel superior. Așadar ÎNTÂRZIEREA PREDĂRII AR FI AVUT CA REZULTAT O RIDICARE A CALITĂȚII.

Din această propunere tov. Al. Ionescu a tras concluzia că eu nu mai vreau să colaborez și îmi face cunoscut că deoarece nu mai vreau să colaborez el a predat redactarea celor două capitole Rhodo- și Phaeophyceae la alte persoane.¹⁸ Deci iată că tov. Al. Ionescu acceptă o întârziere. Dar se pune întrebarea dacă această întârziere va avea ca rezultat o ridicare calitativă?

După câte cunosc noi nu avem un alt botanist specializat în algologie marină, și mă întreb cum se poate o asemenea inconștiență anume aceea de a încredința o lucrare de specialitate strictă unor nespecialiști care nici măcar nu

¹⁸ Într-adevăr, capitolele despre algele roșii și brune au fost redactate în consecință de Alexandru Ionescu, Florian Vasiliu, Liubov Țipa respectiv Alexandru Bologna, Florian Vasiliu, Hilarius Skolka, Venera Ionescu + Adrian Bavaru și Ovidiu Dragastan.

au văzut în viața lor alge marine mai de aproape [?]; nu mai vorbesc de faptul că nu te poți descurca în algologie azi, dacă nu ești și un citolog foarte bine pregătit. ...

...

Tov. Academician, am crezut necesar să vă fac aceste relatări pentru că am o grea și tristă experiență de ceea ce poate însemna o dezinformare, o minciună. Am vrut ca să cunoașteți lucrurile așa cum sunt, așa cum s-au petrecut în realitate și vă rog să mă credeți, – nicidecum pentru a protesta contra eliminării mele de către tov. Al. Ionescu din rândul colaboratorilor acelu tratat de algologie, la care m-am „înhamat” cu partea mea, numai și numai din conștiința mea de vechi cadru didactic, că nu am dreptul de a refuza, oricât de greu mi-ar fi să duc la capăt o asemenea muncă în condiții de viață morale și fizice atât de grele, încât sunt de neconceput pentru un adevărat om de știință, care știe din experiență proprie ce înseamnă o adevărată muncă științifică.

Vă rog să primiți tov. Academician asigurarea deosebitei mele stime.

M. Celan

Agigea

14.04.1976

P.S. [adăugat de mână pe textul dactilografiat] Această scrisoare a rămas fără răspuns.

M. Celan

Tot din acea perioadă datează debutul corespondenței autografe cu profesorul dr. Traian Ștefureac.¹⁹

Asupra lucrării *Cu privire la afinitatea dintre Lyngbiya Norgaardii Wille și Lingbiya epiphytica Hieron*, de Maria Celan, T.I. Ștefureac pune următoarea rezoluție: *Lucrarea de față reprezintă o contribuție critică, originală, din domeniul sistematicii și nomenclaturei unor alge – Cyanophyceae – marine. Propunem a fi inserată în numărul proxim al Anal. Universității „C.I. Parhon” București. 12.II.1958 Dr. Tr. I. Ștefureac*

București, 2.4. 1975

Mult stimată Tovarășe Profesoară,

¹⁹ Traian Ștefureac (1908–1986), botanist român, profesor universitar, inițiator al școlii românești de briologie. (Wikipedia)

De mai multă vreme doream să vă scriu, dar încă nu era nimic conturat mai îndeaproape. Unele date cred că Vi le-a transmis Tov. A. Bavaru.

S-a luat inițiativa, pe baza unui material documentar, alcătuit de noi, și prezentat la mai multe nivele de a se trece, în această etapă la elaborarea și editarea „Florei Criptogamice a R.S.R.”²⁰ Lucrarea va cuprinde o serie de fascicule cu încadrarea tuturor plantelor inferioare (alge, ciuperci, licheni și mușchi). Lucrarea este prevăzută în planul de cercetare a Inst. Central de Biologie și va fi editată de Academia R.S.R. Prof. Acad. Șt. Péterfi și subsemnatul ne străduim în a organiza și oficializa această acțiune. Avem specialiști în toate grupele și numeroși tineri care se vor forma în cercetările de acest gen.

Vă rugăm, stimată Colegă, să acceptați a colabora și a avea responsabilitatea pentru grupele de alge macrofite marine.

Ne permitem totodată a vă ruga să ne răspundeți la această inițiativă și să elaborați o succintă prezentare taxonomică a algelor macrofite marine cu grupele cu care vă înscrieți singură sau în colaborare cu unii co-autori pe care i-ați inițiat în studii de acest gen.

Credeam că o să pot veni personal la Dvoastră, dar multiplele sarcini nu mi-au îngăduit aceasta.

În așteptarea răspunsului Dvoastră, vă rugăm să binevoiți a primi multe și distinse urări de sănătate și tot gândul de bine.

*Prof. Tr.I. Ștefureac
Catedra de Biologie vegetală*

*Șos. Cotroceni nr. 32
7000 – București – 15
Sector VI.*

Sinaia 20.4.1975

*Mult Stimată Tov. Profesor,
Am primit cele 2 recomandate de la dvoastră, care mi-au fost aduse de la București la Sinaia.*

Peste 2 zile voi pleca la București și voi face tot posibilul de a încerca să rezolv solicitarea Dvoastră.

Deși am fost invitat și eu la congres, nu voi avea șanse să particip și regret foarte mult.

Din Țară nu știu cine va pleca.

²⁰ După cunoștințele autorului acest volum nu a fost publicat până în prezent.

Din București vă voi scrie.

Rog să binevoiți a primi, cu alese sentimente, salutări.

Tr. Ștefureac

P.S. Vă mulțumesc că ați acceptat să colab. la „Flora Criptog. a R.S.R.” și aștept să primesc, pe scurt, proiectul Dvoastră pt. algele macrofite, cu unitățile taxonomice pe autori.

București, 5.V.975

Stimate Tovarășe Profesor,

Revenind la București, am luat legătura cu conducerea Secției de Biologie a Acad. R.S.R., cu tov. acad. Pf. N. Sălăgeanu, în legătură cu solicitarea Dv-oastră privind invitația specială pe care ați primit-o la Instituție cu semnătura președ. Comit. de organizare a Cong. Internaț. de Botanică de la Leningrad²¹, de participare la această manifestare științifică.

Răspunsul este însă că Academia nu dispune de fondurile necesare și face recomandarea a vă adresa Ministerului Educ. și Învăț. Același lucru s-a petrecut și cu mine, fără rezultat.

Acum 2 zile am primit de la Leningrad lista participanților la Secția de biologie, la care a fost trecut și numele meu. Nu văd însă șansele de a participa și regret f. mult.

Noi ne-am mai gândit de a putea organiza plecarea prin O.N.T. însă sunt multe formalități și cei inițial înscriși pentru Congres, s-au retras.

În legătură cu „Flora Criptog. a R.S.R.”, vă rugăm să binevoiți a pregăti succint, materialul solicitat și a mi-l trimite pentru a încadra în planul tematic al lucrării taxonii (cu autorii) de alge macrofite marine de pe litoralul românesc al Mării Negre, cu toate recomandările Dvoastră asupra acestui grup de criptogame.

Vă rog să binevoiți a primi distinse urări de bine, sănătate și respect[u] oase salutări.

P.S. Alăturat, vă trimit plicul și adresa, semnată de A. Takthajan și prin o adresă oficială din partea Instituției să o puteți adresa Minist. Educ. și Învățământului.

Traian I. Ștefureac

²¹ Leningrad, numit Petrograd și Leningrad în perioada sovietică, și din nou St. Petersburg în prezent.

Buc. 13.V.975

Stimate Tovarășe Profesor,

Acum 2 zile am primit scris. Dv, iar astăzi și manuscrisul (recomandat). Voi face referatul de rigoare și la prima ședință, în calit. de membru al Comit. de redacție, voi prezenta lucrarea pt. publicare. Voi lua leg. totodată cu secretariatul.

Aștept și vă rog să binevoiți a ne trimite datele solicitate cu privire la „Flora cript. a R.P.R.”, privind algele macrofite marine.

Vă mulțumim pt. tot gândul de bine și vă rugăm să binevoiți a primi urări de sănătate și distinse salutări,

al Dv. I. Ștefureac

P.S.

Mulțumesc de asemenea pt. tot concursul științific pe care îl dați, cu întreaga competență, tov. Bavaru.

Semnătură

București, 14.V.980

Mult stimată Tov. Profesor,

Am primit scrisoarea Dvoastră din 25.IV. a.c. în care confirmați primirea corespondenței mele.

Mă bucură foarte mult faptul că vă pasionează, în continuare, cercetarea pe teren și în laborator și că veți prelucra, cu întreaga competență, macrofitele algale marine pentru „Flora Criptogamelor”. Acum după ce ați terminat cu elaborarea textelor pentru sesiunile științifice, de care mi-ați scris, va fi bine să vă concentrați pentru redactarea materialului ce va constitui fascicula Dvoastră. În ce privește revederea textului ca și problemele tehnoredacționale, de acest lucru ne vom preocupa în cadrul comitetului de redacție. Doresc mult să o mărturisesc cu întreaga sinceritate, apreciere și admirație, ca această fasciculă să vă aparțină întrutotul așa cum o meritați din plin.

A trecut un an de când Ștefanida Țopa a decedat (accident cardiac). Ne-a fost bună vecină ca și Dvoastră și împreună, pentru bunătatea sa, nu o vom uita și îi vom păstra a aleasă amintire.

Mă pregătesc acum cu o lucrare pentru Ses. Șt. a Subcom. Monumentelor naturii de la Cluj-Napoca, la care voi participa (4-5.VI.1989). La tipar am predat (în colab.) „Conspectul Briofitelor din Bucovina”, preocupări de o viață.

Vă urez sănătate deplină, mult spor tot mai departe și urări cu tot gândul de bine.

Traian I. Ștefureac

P.S. Trimit ac. scris., recomandată, și rog binevoiiți a confirma primirea ei; o adresez la Agigea.

București, 11.VI.75

Mult stimată Tovarășe Profesor,

Venind acum 2 zile de pe teren (Sinaia, Brașov), am găsit la institut cele 2 recomandate trimise de Dvoastră.

Vă rog să primiți multe și distinse mulțumiri pentru planurile detaliate a[le] macrofitelor de alge marine de pe litoralul nostru – al M. Negre.

De unele cyanophyceae marine s-a ocupat Dr Lucian Gruia (cercet.șt. la Staț. de la Sinaia, fost director).

În legătură cu Tratatetele de algologie urmează să mă informez în bibliotecile noastre și să vă comunic apoi.

Cu privire la Cong. Intnțl de Bot. de la Leningrad, m-am informat îndeaproape – ca interesat – dar Academia nu dispune de fonduri și nu se știe dacă va pleca cineva. Am vorbit cu tov. acad. N. Sălăgeanu, președ. Secției de biologie. Pe tov. acad. Șt. Péterfi nu am reușit a-l întâlni la Buc. Căci vine rar acum în perioada de sfârșit de an didactic, fiind prorector la Univ. din Cluj.

M-am agitat ff. mult să pot pleca, dar nu am reușit să rezolv ceva pozitiv și voi regreta mereu de a nu fi putut participa la ac. mare aniversare șt. Botanică, fiind chiar înscris în lista participanților la Secția de Briologie, grație tov. L. Saviei-Liubitzkaja, soții Abramov-a ș.a.

Voi afla de desfășurarea lucr. cong. numai din materialele pe care le va edita comit. de organizare.

Vă rog să binevoiiți a primi distinse salutări, multe urări de sănătate, spor tot mai departe și tot gândul nostru de bine.

Tr. I. Ștefureac

P.S.

– Azi plec pt. o săpt. pe teren în Bucovina.

– Întreb dacă unit. sist. (trecute în liste) le veți prelucra singură pt. „Fl. Cript. a R.S.R. sau, unele, în colaborare? cu cine? căci sunt puțini!!

semnătură

București, 25.V.981

Stimată Tov. Profesoară,

Chiar astăzi (25.V.a.c.), am primit, prin amabilitatea tov. Dr. Gh. Șerbănescu, manuscrisul trimis de Dvoastră cu: caracterele generale și clasific. Algelor eucariote și Phylum Rhodophyta (text de 164 pag.).

Confirm astfel primirea manuscrisului și vă mulțumesc. Remarc competența și modul unitar de prelucrare, riguros științific, a materialului. Recitirea și intervențiile făcute, cu atenție, de autor au dus la precizările necesare de dactilografieri. Dacă intervențiile ar fi fost făcute cu tempera (alb) și trimiterile la figuri – în creion negru, multe dintre pagini puteau fi recuperate (cu precizările dactilografice necesare). Paginația era bine a se face de asemenea cu creion negru.

Apreciez valoarea manuscrisului de față. Voi analiza mai îndeaproape acest material și vă voi scrie și retrimite textul.

Cu multe urări de sănătate și tot gândul de bine vă rog a primi distinsе mulțumiri și respectuoase salutări,

Tr. I. Ștefureac

Doresc să cunosc, cât mai curând, care este situația cu efectuarea figurilor la textele Dvoastră?

București, 25.V.1981

Stimată Tov. Profesoară Celan,

Zilele trecute am primit bogata și valoroasa Dvoastră corespondență și mă grăbesc a vă răspunde.

Mă bucură faptul că ați terminat prelucrarea algelor marine (verzi, roșii și brune) și vă felicit, dorindu-vă sănătate și spor tot mai departe! Regret faptul că nu ați „prins” un dactilograf bun! Textele noastre botanice sunt desigur cu termeni greoi de specialitate și dactilografii trebuie să fie foarte atenți! După cum spuneți, și așa se întâmplă mereu, ați revăzut cu multe completări și precizări înainte de a fi redactilografiat, dar consider că aceasta nu e situația pentru întregul text? Bine că ați privit prelucrarea critică a materialului cu folosirea bibliogr. universale de specialitate.

Aștept să primesc materialul pentru a cunoaște structura și nu mă îndoiesc că ea va fi cea adecvată lucrării de floră criptogamică.

Consider că cianoficeele pe care le-ați analizat (marine) ar fi binvenite să fie publicate.

Tratatul lui Chadevaud-Emberger îl am personal, în întregime. Celelalte le avem în biblioteca noastră sau la alte bibl. din capitală.

Să sperăm că perioada de frig a trecut și că de-acum se va mai încălzi și ne vom simți altfel. La București e acum vreme f. frumoasă.

La Simpoz. de la Constanța nu știu dacă voi putea participa, am numai unele intervenții.

Lucrăm intens la „Îndrumătorul” Fl. Cript. a R.S.R.! care va constitui prima fasciculă a seriei acestei noi opere botanice.

În legătură cu aceasta doresc să aflu părerea Dvoastră în ce privește taxonii posibili a fi găsiți la noi (existenți în cealaltă mare parte a litoralului M. Negre) în viitor, dar încă nesemnalați la noi? Unii consideră că e bine să fie menționați la unitățile respective. Odată cu primirea mat. Dv. vom putea stabili și cunoașterea taxonomică a conținutului fasciculelor cu Îndrumătorul, lucru evident de mare importanță, consecvență.

Mulțumesc mult pt. datele referitoare la alg. Roșii dulcicole (Nemalionales). Între timp am mai conspectat din lucr. de specialitate ca și corologia taxonilor semnalați în țară: m-a preocupat variabilitatea trihoginului, stadiul de proto-nemă etc. am complet ... în care au fost descrise specii de *Batrachospermum* ș.a. De interes sunt tipurile corespondente – marine – dulcicole (evoluție etc.).

Dacă în legătură cu „Îndrumătorul” aveți unele sugestii și recomandări, vă rugăm a ni le împărtăși, în special pt. algele macrofite marine.

Cu cele mai bune urări și tot gândul de bine, vă rugăm a primi, cu alese sentimente, multe salutări din partea familiei mele și mulțumiri,

Tr. I. Ștefureac

Sinaia, 3.XI.1981

Stimată și distinsă colegă,

Cer scuze pentru întârzierea răspunsului meu. Din această vară m-am înapoiat mai târziu, din Bucovina, deoarece în luna septembrie am participat la sesiunea științifică a Muzeului din Sighet, iar la începutul lui octombrie la Ses. șt. a Cer. Bot. din Iași. Ambele au fost f. reușite și am prezentat unele comunicări.

La București mă aștepta recomandata Dvoastră din 6.IX.a.c. cu scrisoarea și cele 3 extrase [pe] care ați binevoit a mi le trimite pt. care, vă felicit și vă mulțumesc. Ele aduc elemente noi în studiile Dvoastră asupra algelor din Marea Neagră, a vegetației algale și a perspectivelor cercetărilor în ac. domeniu de cunoaștere.

Am regretat că, în vară, nu ați avut liniștea necesară studiilor. M-am

bucurat că ați primit lucrări noi de specialitate. Cred că ați făcut și unele noi investigații de teren, pe litoralul nostru.

Am lucrat mult în vară, pe teren, iar acum, de o săpt., mă găsesc la Stațiunea de la Sinaia „clocitoarea” mea, unde lucrez în tihnă și cu spor mai ales la „Îndrumătorul Florei Cript. din România” și altele.

Mulțumesc mult pentru tot gândul de bine și urări de sănătate, adresate mie și familiei mele și vă rugăm să primiți din partea noastră, multe urări de sănătate, spor tot mai departe și salutări de la Sinaia, de unde peste o altă săpt. mă voi întoarce la București.

Tr. I. Ștefureac

București, 30.I.83

Stimată Tovarășe Prof. Celan,

Am primit recomandata Dvoastră cu întregul documentar inclusiv lista lucrărilor și cele 4 anexe. Ele îmi vor servi ca un material fundamental pentru istoria biologiei românești și mai ales în domeniul criptogamiei. Confirm primirea lor și vă mulțumesc. Ne permitem a vă ruga să binevoiți a ne trimite, cu o altă ocazie, o scurtă biografie. Am citit cu atenție întregul material și m-a impresionat întregul zbulcium prin care ați trecut. Raportul lui M.A. Guilliermond, corespondența lui Em.C. Teodorescu și referatul prof. N. Sălăgeanu constituie valoroase documente care atestă cu prisosință înfăptuirile Dvoastră în citologie. Voi avea prilejul să discut și cu prof. Gh. Zarnea. Este bine să țineți legătura cu specialiștii erudiți din străinătate, cu care corespondăți și să participați cu lucrări originale, la manifestările științifice de specialitate din țară și din străinătate. Ați adunat un bogat noian de date originale, de analiză și interpretări, în domeniul în care lucrați și este necesar ca toate acestea să le puteți valorifica spre prestigiul biologiei românești.

Lucrăm în continuare la „Îndrumătorul Fl. Cripto. a României”. În anul 1982 – ca și în acest an o preocupare asidu[u]ă o acord doctoranzilor mei. Am definitivat unele lucrări pt. publicare pe care le-am prezentat la mai multe ses. șt. din țară ca și una la Simpoz. de briologie de la Praga (1982).

Mulțumind mult pentru bunele gânduri adresate mie și familiei, vă rugăm să primiți din partea noastră, multe urări de sănătate, spor mult tot mai departe și tot gândul nostru de bine.

Cu distinse salutări,

Tr. I. Ștefureac

București, 31.XII.983

Stimată și distinsă colegă,

Am primit amabila Dvoastră scrisoare din 20.XII.a.c. aflând astfel vești noi de [spre] străduințele [pe] care le depuneți mereu, cu toate sacrificiile, de a continua cercetările algologice marine de care vă preocupați cu întregul devotament și competență.

La „Flora criptogamică” se lucrează în continuare de toți colaboratorii, cu și fără contract. În curând va fi gata îndrumătorul acestei flore.

Este bine să organizați herbarul Dvoastră algologic din țară inclusiv din alte mări ca și din oceane pe care le-ați primit.

În legătura cu biblioteca de specialitate, rog a întocmi o listă și eu voi prezenta-o la conducerea Bibliotecii noastre ca o parte din ele să poată fi, contra cost oficial, achiziționate.

Suntem în ultima zi a anului 1983 și cu întregi nădejdi de pace! Să intrăm în noul an – 1984! Noi – cu întreaga familie – vă dorim deplină sănătate și vă rugăm să primiți urările noastre, cu alese sentimente, de bine și mult spor tot mai departe! Anul, ce stă să vină, să vă aducă depline mulțumiri și satisfacții.

Cu cele mai bune gânduri, vă spunem

La mulți ani!

Tr. I. Ștefureac

De la Cluj, d-na conferențiar Ana Fabian²² scrie, de mână, în 30 septembrie 1976:

Stimată tovarășă Profesor,

O mare bucurie mi-ați produs transmițându-mi salutări prin D^{na} Delia Șuteu, cu care m-am întâlnit de curând și mi-a vorbit de Dv.

Pentru mine, amintirea acelor câtorva ceasuri, cât ați avut amabilitatea să stați cu mine, este întotdeauna o plăcere; regret foarte mult că suntem atât de departe și mai știu eu când voi mai ajunge din nou în preajma Dv.?

Arareori mi se întâmplă ca de la o primă conversație să simt pe cineva atât de concordant cu propriile-mi făgașuri de gândire, atât de aproape de sufletul meu, cum s-a întâmplat cu Dv.

²² Ana Fabian-Grozavu (n. 1928), biolog român, profesor de fiziologie vegetală la Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, Facultatea de Biologie-Geografie.

Doresc să nu mă considerați lipsită de modestie pentru afirmația pe care am făcut-o; chiar recunoscând distanța valorică, poți recunoaște înrudirea de idei și de mentalitate, de concepții, cu cineva. Mi-aș permite să spun, – nu fără satisfacție –, că mă mișc pe aceeași spirală cu Dv., cu atâtea etaje mai jos cu câte considerați Dv.; pentru că din direcția Dv., obiectivitatea și simțul proporției sunt mai autentice, decât din direcția mea.

V-am căutat febril în Tratatul de algologie, dar am aflat câte ceva din epopea cu episodul în care ați fost implicată și Dv. Mi-ar părea rău să renunțați și să nu valorificați – nu pentru Dv. personal, în primul rând, cât pentru biologi contemporani și viitori, – materialul pe care l-ați redactat.

În altă ordine de idei, Dv. mi-ați vorbit o dată de herbarul Dv. de alge, în intenția de a-l vinde Clujului – Grădinii Botanice. Cu vechea conducere nu s-a putut ajunge la nici un rezultat. Dacă problema mai este actuală, aș încerca acum să vedem ce se poate face, pentru că avem și noi faliții noștri în materie de lipsă de devotament față de știință și de instrumentele ei.²³

Ce mai știți de tov. Prof. Necrasov? Îmi pare foarte rău că nu mi-a reușit atunci intenția mea pentru cele două medalioane pe care mi le propusesem.

Aici mi-am întrerupt scrisoarea și iarăși au mai zburat câteva luni, iar eu mă simt încă și mai vinovată față de Dv. pentru această întârziere.

Pun capăt acestei scrisori, la care adug însă o felicitare de anul nou.

Primiți, vă rog, respectuoasele mele salutări și acceptați, vă rog, rugămintea mea de a-mi scrie.

*Cu toată stima și afecțiunea,
AFabian*

O ultimă scrisoare păstrată în arhiva personală provine de la dr. ing. Cristian D. Stoiculescu, de la Institutul de Cercetări și Amenajări Silvice, 128 Șos. Ștefănești, 72904 București 11, sector 2, din 23.07.1984:

Stimată Domnișoară dr. Celan,

Zilele trecute m-am văzut cu fosta Dvs. studentă, doamna dr. Gheorghiza Tăriță, abia pensionată. M-au bucurat noutățile auzite despre Dvs. care mi-au evocat momentele atât de intense trăite în agreabila și inubliabila Dvs. companie

²³ După decesul Mariei Celan am recuperat și oferit colecția de alge macrofite din Marea Neagră, regretabil nedeterminate, deci de valoare considerabil redusă, d-nei conf.dr. Daciana Sava, algolog, de la Universitatea Ovidius din Constanța (Bologa, sub tipar).

spirituală. Întâlnirea cu discipola Dvs. mi-a reamintit tezaurul de cultură și filozofie, acea știință a științelor, pe care le-ați acumulat într-o viață de om. Aceste calități, împreună cu erudiția și vioiciunea spiritului Dvs., vă recomandă drept una din cele mai distinse personalități ale contemporaneității, o europeană de excepție, din nefericire prea puțin cunoscută de contemporani, ceea ce este un mare neajuns.

De peste un sfert de secol, de când puteați să vă retrageți din activitate, nu faceți altceva decât, cu prețul claustrării și al benevolului Dvs. apostolat euxinic, chiar în detrimentul propriei Dvs. existențe biologice, să continuați să contribuiți la afirmarea biologiei și ecologiei oceanului planetar. Știința este parcimonioasă și nu-și poate permite să abandoneze nici una din vestalele ei devotate. De aceea, contribuțiile Dvs. aduse la dezvoltarea științei trebuie adunate și depuse în Pantheonul ei. În acest sens doresc să vă comunic, dacă eventual nu ați aflat deja între timp, că în anul 1982 a apărut un „Dicționar al oamenilor de știință români” în care sunt inserate vreo 400 de biografii. Personal, consider că acestea nu reprezintă decât o palidă suită din galeria figurilor științifice naționale, ceea ce impune numeroase completări care ar putea declanșa publicarea unui nou volum în continuare.

În această perspectivă, consider că nu trebuie să lipsiți din paginile unei asemenea publicații. În acest scop este nevoie de o fotografie bună (sau un negativ), gen portret și un memoriu de activitate (document). Și cine ar putea fi cea mai indicată persoană să refere asupra Dvs. decât chiar Dvs. singură?

Dacă, din acest punct de vedere, nu se ocupă cineva din branșa Dvs. de persoana Dvs. și dacă considerați oportun, vă propun spre completare alăturata fișă tip, sugerată de modul de prezentare a personalităților științifice din dicționarul amintit, de care ulterior mă voi preocupa eu. În acest scop vă trimit două exemplare în alb din această fișă, în ideea că poate ar fi bine ca un exemplar să-l încredințați și unei instituții sau coleg de profil, sau să-l aveți în copie.

Relativ la completarea formularului vă rog să răspundeți chestionarului. Dacă spațiul rezervat vreunui punct este prea mic, faceți un semn în dreptul lui, repetați-l pe revers și continuați aici. La paragraful 3.2 sunt disponibile opt pagini. Dacă sunt insuficiente, vă rog să le completați. Evident, dacă veți avea de adăugat și alte elemente, vă rog să le treceți la paragraful 6 sau ori unde veți considera că este bine.

Personal aș fi bucuros dacă ați accepta acest travaliu. Cu permisiunea Dvs. l-aș putea dirija spre o revistă științifică pentru a rămâne publicat. Doresc să subliniez că cele de mai sus nu sunt rezultatul unor demersuri oficiale dar că

memoriul de activitate trebuie făcut cu rigoarea unei solicitări oficiale, chiar dacă textul este scris de mână, citeț.

Pentru facilitarea comunicării, anexez următoarele:

– un plic mic alb francat, în care vă rog să-mi comunicați părerea Dvs. asupra propunerii mele;

– un plic albastru mijlociu, francat și el, în care vă rog să introduceți un exemplar din memoriu și fotografia respectivă.

Aș fi fericit, Domnișoară, dacă ați da curs acestei sugestii și ați elabora festina lente memoriul de activitate.

Ce ziceți?

Omagii și o caldă strângere de mână.

*Al Dumneavoastră,
semnătură*

P.S. În curând sper să am noutăți legate de sugestiile doamnei dr. Tăriță.

În corespondența păstrată de autor nu s-a găsit vreun memoriu de activitate în sensul celui solicitat, nici formularele / chestionarele transmise spre completare.

În privința dicționarilor, profesorul Dan Fornade, din Montreal / Canada, director al DANWAY PUBLICATIONS, Who' Who Division, a avut inițiativa realizării proiectului editorial PERSONALITĂȚI DOBROGENE – DICȚIONAR ILUSTRAT. Acest proiect a fost discutat în sala de conferințe a Prefecturii Județului Constanța, în 22.07.2003, sub egida Prefectului Gheorghe Martin. Pentru acest dicționar autorul a redactat și înaintat, pe lângă altele, și nota biografică tipizată a Mariei Celan pentru includere în volum. Ea suna astfel:

CELAN MARIA,

– biolog, conferențiar universitar –

*Născută la Salcea, jud. Soroca, la 20 noiembrie 1898, decedată la Agigea, la 26 mai 1989. **Studii:** Facultatea de Științe, Departamentul de Științe Naturale, Universitatea Mihăileană Iași, cu mențiunea „foarte bine cu distincție”. **Titluri academice:** preparator (1926), asistent (1936), lector (1942), conferențiar (1948) la Iași, București, Constanța, cercetător științific asociat la Agigea (din 1961). **Titluri științifice:** Doctor în biologie al Facultății de Științe (Sorbona) din Paris, Franța (1940). **Activitate:** Institutul Botanic și Muzeul de Istorie Naturală,*

Viena, Austria (1934), bursier de merit „Arconati-Visconti” (al Institutului Franco-Român) la Sorbona, Muzeul Național de Istorie Naturală, Paris, Stațiunile de biologie marină Dinard, Roscoff, Villefranche sur Mer, Franța (1937–1941), apreciată ca „excepțional dotată pentru știință”. **Cercetare:** citologie și citofiziologie algală (tipuri de celule: axiale, gametociști, carposporociști, plasmodesme, structura și rolul fiziologic al celulelor axiale, permeabilitatea celulară, aplicarea – printre primele date în lume – a colorației Feulgen asupra nucleului celular al unor alge marine roșii), sistematică și taxonomie algală (alge verzi, Cystoseira, Ceramium), inventarierea algoflorei macrobentale a sectorului românesc al Mării Negre, taxoni noi pentru litoralul românesc, pentru Marea Neagră, specia *Gelidiella antipai* Celan nouă pentru știință, explicarea alternanței sezoniere și a sărăcirii progresive a macroflorei marine, importanța economică a algelor marine, rolul botanicii moderne în dezvoltarea științelor biologice. **Publicații:** 50 lucrări științifice în reviste indigene și internaționale (Compt. Rend. Hebd. Séances Acad. Sci., Bull. Soc. Bot. France, Bull. Lab. Mar. Dinards, Rev. Cytol. Cytophysiol. Végét. (teza de doctorat), Botan. Journ., Rapp. Comm. int. mer Médit., o carte (Sofia, Bulgaria, 1962), capitolul „Flora și vegetația Mării Negre” în Monografia geografică a R.P.R., vol. I Geografia fizică (București, 1960), colaborator la „Determinatorul algelor verzi, brune și roșii din mările sudice ale U.R.S.S.” (Ib. rusă, Moscova, 1967). **Afilieri:** Societatea Botanică a Franței, Societatea Ficologică a Franței, Comisia Internațională pentru Explorarea Științifică a Mării Mediterane (Monaco) / Comitetul de bentos (1972).

(red. Dr. Alexandru Ș. Bologa)

Autorul nu are cunoștință ca inițiativa publicării acestui Dicționar să fi fost materializată până în prezent.

În schimb autorul s-a îngrijit ca Maria Celan să figureze cel puțin în *Dicționarul de personalități dobrogene*, editat de Biblioteca Județeană „Ioan N. Roman” – Constanța / Biblioteca Universității „Ovidius” – Constanța, în 2004, la pp. 61–62 [10].

Câteva considerații personale

Valoarea incontestabilă a activității, rezultatelor și publicațiilor celui mai însemnat algolog marin român, Maria Celan, este în afara oricărei discuții și justifică pe deplin acest memento.

Ea este confirmată, pe lângă opiniile scrise ale personalităților științifice care au apreciat-o cu brio și de invitațiile de participare la nu puține manifestări științifice semnificative, care au avut loc în țară și străinătate, sau la monografii, tratate și alte publicații științifice și de popularizare a științei, chiar dacă nu a reușit să le fructifice și onoreze pe toate.

În plus, sentimente nu numai de stimă, ci și de afecțiune reies de asemenea din corespondența purtată de-a lungul timpului, cu profesorii Grigore Antipa, Emanoil C. Teodorescu, Constantin Motăș, Ana Fabian, dr. ing. Cristian D. Stoiculescu și alții.

Dintre aceștia, de exemplu, dr. ing. Cristian D. Stoiculescu, de la Institutul de Cercetări și Amenajări Silvice București, menționa în raportul REZERVAȚIA DE DUNE MARINE DE LA GIGEA, Extras din corespondența purtată (iunie 1987), în articolul său *Salvgardarea, conservarea și refacerea ecosistemelor unice de la Agigea și a obiectivelor adiacente. În prezent, la parter [Stațiunea Zoologică Marină Agigea] locuiește și lucrează în condiții de apostolat științific conferențiar dr. biolog Maria S. Celan, posesoarea unui doctorat de stat francez (1941), ..., algolog de renume european, cu vastă experiență științifică internațională. Cu flacăra nestinsă a pasiunii științifice, așa cum i-a insuflat-o cu 50 de ani în urmă profesorul Ioan Borcea, găsește energia de a studia în continuare, pe cont propriu, algele Mării Negre. ... constituie ultimul reprezentant al unei apuse epoci de intensă activitate științifică locală, un exemplu rarissim pentru contemporaneitatea științifică națională care, într-un fel, reeditează pentru ecologia marină română ceea ce a făcut Albert Schweitzer pentru salvarea vieții umane africane.*

Și nedreptățile, persecuțiile și suferințele îndurate în decursul existenței agitate transpar din nu puține documente epistolare păstrate din ultimele decenii.

Educația primită, instruirea profundă, cultura generală exhaustivă, limbile străine posedate, toate considerente apreciabile și demne de respect, i-au permis afirmarea personalității, cu sau fără voia unor contemporani.

Caracterul vertical, sinceritatea excesivă și lipsa de menajamente nu au favorizat-o regretabil empatic și nu i-au crescut simpatia și popularitatea în mediul academic.

Nici măcar dragostea nedisimulată pentru necuvântătoare.

Dar *tovarășa profesoară*, sau *Marusea* pentru cei apropiați, rămâne indiscutabil un model de sacrificiu și dăruire profesională, neîntrerupt de-a lungul întregii vieți, pe altarul științei și cercetării, atât la nivel național cât

și peste hotare, demn de stimă și de urmat de către generațiile prezentă și viitoare.

Să o păstrăm în minte, inimă și amintiri cu înușirile ei spirituale și sufletești altruiste, generoase și luminoase, trecând cu îngăduință peste umbrele omenești dintr-un plan secund.

Mulțumiri

Autorul adresează sentimente de grațitudine d-lui biolog Mircea-Dragomir Andrei, herpetolog și gemolog, fost cercetător științific la Muzeul Național de Istorie Naturală „Grigore Antipa”, consilier la Agenția Națională pentru Protecția Consumatorilor / Direcția Metale Prețioase și Pietre Prețioase, căruiua îi datorează ideea scrierii articolelor omagiale, la împlinirea celor 120 de ani de la nașterea Mariei S. Celan, pe care a cunoscut-o personal și a apreciat-o elogios.

Bibliografie:

- [1] Bologa A.Ș., 1989a, Hommage au Dr. Maria S. Celan, 1989, *Cryptogamie, Algol.*, 10, 1, Paris, pp.1–6.
- [2] Bologa A.Ș. 1989b, Le maître de conférences docteur Maria S. Celan: 20 novembre–26 mai 1989), *Cercetări marine-Recherches marines*, 22, pp. 301–303.
- [3] Bologa A.Ș., 1991, Maria S. Celan – a remarkable pioneer of the Romanian marine benthic algology, *Noesis*, 17, București, pp. 131- 136.
- [4] Bologa A.Ș., 2017, *În fuga anilor*, Ed. Ex Ponto, 139 pp.
- [5] Bologa A.Ș., sub tipar, 120 de ani de la nașterea conf. dr. biolog Maria Celan – I. Personalialia, C.R.I.F.S.T., *St. și comun./DIS*.
- [6] Bologa A.Ș., Toma C.I., 1988, Conferențiar dr. Maria S. Celan la a 90-a aniversare, *Analele șt. Univ.”Al.I.Cuza” Iași*, 34, s. II a. *Biol.*, pp. 97–98.
- [7] Celan M., 1940/1941, *Recherches cytologiques sur les Algues rouges*, Thèse pour obtenir le grade Docteur ès sciences naturelles, Botanique, Paris, Masson et Cie édit., 168 pp, avec 7 planches hors texte, dont quatre en couleur.
- [8] Celan M., 1940, 2e Thèse: *La coloration vitale* (Proposition donnée par la Faculté).
- [9] Celan M., 1964, Note sur les algues brunes (Phaeophycées) du littoral roumain de la Mer Noire, *Rev.Roum.Biol., Série Botanique*, 9, 1, 129–141.
- [10] Sava D., 2016, Conf.dr. Maria Celan – Repere biografice și științifice, Simpozion A.R. /Subcomitetul C.R.I.F.S.T. Constanța, 4 iunie, prezentare PPS.

- [11] ***, 2004, *Dicționar de personalități dobrogene*, vol. I, Biblioteca Județeană „Ioan N. Roman” – Constanța, Biblioteca Universității „Ovidius” – Constanța, ed. EX PONTO, Constanța, 325 pp.

Anexă

Listă a corespondențelor științifice străini (corespondență păstrată în arhivă):

M.G. Mangenot (1932)	H. Huvé (1961)
N.N. Voronihin (1934)	B. Schussnig (1961)
V. Schiffner (1934)	V.A. Vodianițki (1962)
R. Rechinger (1934)	Dangeard (1966)
R. Lami (1935)	P. Kerambrun (1968)
Allorge (1935)	A.A. Aleem (1969)
J. Feldmann (1935)	T.J. Eremenko (1980)
G. Trégouboff (1938)	R. Vinogradova
B. Delaport (1939)	T. Gallardo
M. Chadeaud (1941)	Elena Guilliermond (soția prof. Guilliermond)
A. Proșkina-Lavrenko (1956)	Universitatea din Paris (Sorbona)
A.D. Zinova (1957)	<i>o semnătură indescifrabilă</i>
V. Petrova (1957)	
P. Kornmann (1960)	